

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

ט"ז אלול תשפ"ד
19 ספטמבר 2024
סימוכין: 2024-0103-855

דוח משיבה מספר 1 של הוועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור שהתקיימה ביום שלישי, ל' באב תשפ"ד (03.09.2024)

השתתפו:	גב' יעל ביטון דה לנגה	חברת הנהלה, יו"ר הוועדה
	גב' מרים סלע	חברת הנהלה
	גב' שירה אפלכאום מרסקי	נציגת המשפחות השכולות
	מר שיעה רוט	נציג המשפחות השכולות
לא השתתפו:	גב' רונית חודז'ייב הכהן	חברת הנהלה
	גב' דינה קית	נציגת ארגון 'משפחה אחת'
	מירב חגי'	נציגת ארגון 'בוחרים בחיים'
נכחו:	מר אריה קינג	סגן ראש העיר ומ"מ יו"ר הוועדה
	יהודה פרוידגר	חבר הנהלה
	מר אלדד ישעיהו רבינוביץ	חבר מועצה
	גב' איילת ששון	מנהלת אגף לשירות עירוני וחווית לקוח
	מר עידו רוזנברג	מזכיר מועצת העיר
	גב' אדל מן	מנהלת הטקסים והאירועים הרשמיים
	מר נתנאל כהן	רפרנט בכיר להפקת טקסים ואירועים רשמיים
	עו"ד שמואל שפט	ראש צוות בכיר, ייעוץ וחקיקה
	גב' טלי המר	מנהלת לשכת חברת הנהלה יו"ר הוועדה
	גב' יעל לב שני	מנהלת התכנון, הרשות לפילוח ירושלים
	אדרי' נתי אולך	אדריכל אנדרטת "חרבות ברזל"
	מר אייבי מוזס	יו"ר הארגון היציג של נפגעי פעולות האיבה
	גב' ענבר דוד	מנהלת אגף נפ"א, ביטוח לאומי
	גב' אתי ידעי	מנהלת מחלקת נפ"א, ביטוח לאומי
	גב' גלית בר נתן	אגף נפ"א, ביטוח לאומי
	מר משה שפירא	אביו של ענר שפירא ז"ל
	גב' בת גלים שער	אימו של גיל-עד שער ז"ל
	גב' יונית מליחי	ביתה של לבנה מליחי ז"ל
	מר שי הראש	חבר שכול

מוזכרת הוועדה: יונה רוט

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

لجنة تخليد ذكرى ضحايا الإرهاب | Committee to the memory of the victims of terrorism

כיכר ספרא 1, ירושלים 9100707 | טל: 02-6295723 Tel פקס: 02-6297153 Fax

mazkir_haeir@jerusalem.muni.il

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

על סדר היום נדונו הנושאים הבאים:

1. דברי פתיחה - גב' יעל ביטון דה לנגה, חברת הנהלה ויו"ר הוועדה

גב' יעל ביטון דה לנגה, חברת הנהלה ויו"ר הוועדה, פתחה את הישיבה עם דקת דומייה לזכר הנרצחים.

יו"ר הוועדה התייחסה לאירועים הקשים מאז ה-7 באוקטובר, והדגישה את החשיבות בהנצחת חללים בני העיר בפורמט אחיד תוך שמירה על כבודם. עוד ציינה כי הוועדה אחראית על הנצחת תושבי ירושלים שנרצחו בפעולות טרור.

עו"ד שמואל שפט, יועץ משפטי לוועדה, הציג את התפקידים החוקיים של הוועדה על פי פקודת העיריות, המתמקדים בתכנון ובייזום פעולות הנצחה לתושבי העיר שנרצחו בפעולות טרור. הוא הסביר שהוועדה אחראית להנציח אזרחים שנרצחו בפעולות איבה בעיר ירושלים, אך לא חיילים וכוחות הביטחון.

2. סקירת פעולות הנצחה בשנה האחרונה - גב' אדל מן, מנהלת הטקסים והאירועים הרשמיים

גב' אדל מן, הציגה את תהליך ההנצחה, כולל הצבת לוחות זיכרון אחידים עם ניסוח מדויק של שמות הנרצחים ותאריך האירוע. גב' מן הדגישה את הקשר עם משפחות החללים משלב הלוויה ועד הצבת הלוחות, ותיארה את הטיפול וליווי המשפחות ברגישות במקרים מורכבים. ביום השנה מתקיים טקס זיכרון במעמד ראש העיר והמשפחות להסרת הלוח מלוחות הזיכרון.

גב' מן ציינה את שיתוף הפעולה ביום הזיכרון עם תנועות הנוער, הצבת דגלים ונרות זיכרון על קברי הנרצחים, ושיתוף המשפחות בתיעוד הנופלים באתרי הזיכרון.

3. סקירה על פעילות ועדת שמות והנצחה - מר עידו רוזנברג, מזכיר מועצת העיר

מר עידו רוזנברג, מזכיר מועצת העיר נתן סקירה קצרה על פעילות ועדת שמות והנצחה.

ועדת השמות בירושלים עוסקת בתהליך מורכב של בחירת שמות למרחבים ציבוריים, כגון: רחובות, כיכרות, סמטאות ועוד. ירושלים, כעיר בירה, סובלת ממחסור במקומות פנויים להנצחה, ובשל כך הוועדה נוקטת בגישה מחמירה ומבצעת סינון קפדני לכל בקשה.

בעבר, פעלו שתי ועדות מקצועיות תחת ועדת השמות. כיום, ישנה ועדה מייעצת אחת בלבד הממליצה על אישור או דחייה של בקשות, וההחלטה הסופית נמצאת בידי ועדת השמות ומועצת העיר. הוועדה מציעה אפיק נוסף להנצחה בתשלום דרך הקרן לירושלים, מה שמאפשר לאנשים להנציח את יקיריהם במרחב הציבורי.

ועדת השמות מאשרת כ-15 שמות בשנה מתוך כ-60 בקשות המתקבלות, כאשר הבחירה מתבצעת לפי תרומתו הייחודית של המונצח לעיר וזיקתו אליה.

הוועדה אינה דנה בבקשות להנצחת חללי צה"ל, כוחות הביטחון או נפגעי פעולות איבה, אלא מפנה את הבקשות למוסדות המתאימים.

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

لجنة تخليد ذكري ضحايا الإرهاب | Committee to the memory of the victims of terrorism

כיכר ספרא 1, ירושלים 9100707 | טל: 02-6295723 Tel פקס: 02-6297153 Fax

mazkir_haeir@jerusalem.muni.il

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

4. סקירה על עמדת ההנצחה - גב' איילת ששון, מנהלת אגף לשירות עירוני וחווית לקוח

גב' איילת ששון, הציגה את עבודת העירייה בתחום ההנצחה הדיגיטלית.

העירייה, באמצעות מחלקת האינטרנט, מפעילה אתר הנצחה באתר העירוני המוקדש לזכרם של נפגעי פעולות איבה וחללי צה"ל בני העיר. בנוסף, קיימת עמדת הנצחה בכיכר ספרא בבנין 1 קומה 0. השירות המופעל על ידי חברה חיצונית, קיים כבר מספר שנים אך סובל מחוויית משתמש מיושנת. העירייה נמצאת בתהליך של שיפור ושידרוג משמעותי של המערכת, במטרה להציע חוויה אינטראקטיבית ונגישה יותר לציבור.

גב' ששון ציינה כי בנוסף לשיפור הממשק והעיצוב, העירייה שמה דגש על איסוף והצגה של מידע עשיר ומפורט אודות הנרצחים, כולל מידע אישי, תמונות, סיפורים ומידע היסטורי. המטרה היא ליצור תמונה מלאה ומעמיקה של כל נפגע, ולהעניק למשפחות ולציבור הרחב אפשרות לחקור וללמוד על חייהם.

גב' ששון ציינה את החשיבות של שילוב האנדרטאות הפיזיות בעיר עם המערכת הדיגיטלית, על מנת ליצור חיבור בין העולם הווירטואלי לעולם הפיזי, ולהעניק למשתמשים חוויה רב-חושית ומעמיקה יותר.

5. סקירה על זכויות נפגעי פעולות איבה - גב' ענבר דוד, מנהלת אגף נפגעי פעילות איבה בביטוח לאומי, המשרד הראשי, ירושלים

גב' ענבר דוד סקרה את חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה משנת 1970. החוק קובע שהמדינה רואה באזרחים שנפגעו בפעולות טרור כחיילים לכל דבר ומעניקה להם ולמשפחותיהם זכויות דומות לאלו של חיילי צה"ל. מדובר בגמלה הממומנת על ידי משרד האוצר, כאשר ביטוח לאומי משמש כגוף המבצע, ומעניק ליווי ותמיכה לנפגעים ולמשפחות השכולות לאורך כל חייהם. הזכויות כוללות טיפול נפשי, שיקום תעסוקתי, ותמיכה כספית, כמו גם מענקים להוצאות ריפוי, הבראה, ומימון שירותים נוספים בהתאם לצרכים.

גב' דוד ציינה כי ביטוח לאומי עובד בשיתוף עם משרדי ממשלה אחרים תחת נוהל "חבצלת פיגועים", המטפל בהבאת חללים לקבורה, הסעות ואירועי הלוויות. במלחמת חרבות ברזל נעשו שיפורים בתהליך, כמו מתן מענקים ישירים למשפחות לצורך הסעות ואירועים.

בנוסף, יש זכויות מיוחדות למשפחות שכולות, כמו הטסות בני משפחה מחו"ל לצורך השתתפות בלוויות והטסת גופות חללים לחו"ל, וכן מיצוי זכויות כמו טיפול נפשי ומשפטי, ושיקום תעסוקתי.

החוק גם מתייחס להנצחת הנפגעים באמצעות אנדרטאות וטקסים שנתיים.

6. הצגת האנדרטה להנצחת חללי בני העיר שנפלו במלחמת "חרבות ברזל" - אדריכל נתי אולך

מר נתי אולך, אדריכל האנדרטה של "חרבות ברזל", הציג את פרויקט תכנון האנדרטה שמטרתה להנציח את הנופלים הירושלמים. מיקום האנדרטה מתוכנן להיות מול הספרייה הלאומית.

האנדרטה משלבת אלמנטים של זיכרון ואחדות, והיא כוללת עיצוב המבוסס על מגן דוד, המופנה כלפי נקודה פנימית משותפת, המסמלת את האחדות בין חלקי החברה. האנדרטה מורכבת מאלמנטים ויזואליים המדמים עץ גדוע, המסמל את השבר ואת התקווה לתיקון וצמיחה מתוך הטרגדיה.

לאנדרטה חלק חיצוני הפונה לרחוב שעליו יוטבעו פסוקים ושירים, וחלק פנימי מואר מבפנים שמיועד להנצחת שמות הנופלים, הן של חללי פעולות האיבה והן של חללי כוחות הביטחון. הפרויקט כולל גם עיצוב סביבתי עם טריבונוט לצפייה והאזנה, בהן יוכלו המבקרים והמשפחות להתייחד עם יקיריהן.

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

Committee to the memory of the victims of terrorism | لجنة تخليد ذكرى ضحايا الإرهاب

כיכר ספרא 1, ירושלים 9100707 | טל: 02-6295723 Tel פקס: 02-6297153 Fax:

mazkir_haeir@jerusalem.muni.il

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

7. הנצחה מזווית אישית

גב' בת-גלים שער, אימו של גיל-עד שער ז"ל
גב' בת גלים שער, אמו של גיל-עד שער, אחד משלושת הנערים החטופים, דיברה על ההתמודדות עם השכול והכאב הפיזי והנפשי המתמשך. גב' שער הציגה שני מדדים לחוסן: עשייה והנצחה. העשייה הינה מרפא לנפש, וההנצחה עוזרת למשפחה להשאיר את הזיכרון של מה שאיננו ולמלא את החלל.

גב' שער הדגישה את הצורך להמשיך בחיים תוך התמקדות בדברים שנותנים כוח וריפוי. היא הזכירה את ההתמודדות עם הכאב ב-10 השנים האחרונות, והשאיפה לחיות את החיים במלואם למרות האובדן.

מר משה שפירא, אביו של ענר שפירא ז"ל
מר משה שפירא, אביו של ענר שפירא, שנפל בפעולת גבורה במהלך מתקפת 7 באוקטובר, דיבר על ההנצחה והמורשת של בנו. מר שפירא שיתף ואמר שהמשפחה קיבלה תמיכה רחבה מהציבור, ורבים נרתמו לסייע במאמצי ההנצחה.

מר שפירא ציין כי בנו היה מוזיקאי מוכשר, והשאיר אחריו שירים רבים שהמשפחה פועלת להוציא לאור. המשפחה רואה בכך שליחות להמשיך את המורשת המוזיקלית של ענר, שגם הביע רצון בצוואתו להוציא את האלבום שלו לאחר מותו. המשפחה, יחד עם אומנים שונים, פועלת לממש את הצוואה הזו כחלק מתהליך ההנצחה.

8. היכל ההנצחה לחללי פעולות האיבה בהר הרצל, עדכון ותמונת מצב - מר אייבי מוזס, יו"ר ארגון נפגעי פעולות האיבה

מר אייבי מוזס שיתף בסיפורו האישי שקרה בשנת 1987, כאשר רכבו נשרף בעקבות בקבוק תבערה שנזרק על רכב המשפחה. באירוע זה איבד את אשתו שהיתה בהיריון ואת בנו. אסון זה הוביל אותו להתנדבות בארגון נפגעי פעולות איבה בשנת 1988, וכיום משמש כיו"ר הארגון ופועל במסגרתו בנושא ההנצחה.

מר מוזס הדגיש את החשיבות של הנצחה ושמירת הזיכרון של האנשים שנרצחו, ואת המאבק לשוויון בהנצחה, בין אזרחים לבין חיילים.

עוד ציין את המאבק הארוך שניהל כדי להקים היכל הנצחה לכלל אזרחי ישראל שנרצחו בפעולות איבה, לצד חללי צה"ל, ותיאר את הקשיים שעמדו בדרכו ואת ההישג הגדול של הקמת היכל הזיכרון בהר הרצל, שבו יונצחו כל האזרחים הנפגעים מהעבר ועד היום.

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

لجنة تخليد ذكري ضحايا الإرهاب | Committee to the memory of the victims of terrorism

כיכר ספרא 1, ירושלים 9100707 | טל: 02-6295723 Tel פקס: 02-6297153 Fax:

mazkir_haeir@jerusalem.muni.il

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

9. סיכום - גב' יעל ביטון דה לנגה, חברת הנהלה ויו"ר הוועדה

גב' יעל ביטון דה לנגה, חברת הנהלה ויו"ר הוועדה סיכמה את הישיבה והודתה לנוכחים.

יו"ר הוועדה הביעה הוקרה עמוקה על עבודתם המסורה והקשה של כל הגורמים המקצועיים, היא הדגישה את האופי המיוחד והמורכב של הוועדה, העוסקת בנושא רגיש וטעון. ושיתפה כי גם משפחתה חוותה אובדן קשה עם נפילת אחיינה במלחמת חרבות ברזל.

גב' ביטון דה לנגה הדגישה את חשיבות ההנצחה כדרך להנציח את זכרם של הנופלים, את גבורתם ואת הקרבתם, וציינה כי ההנצחה אינה רק אירוע חד פעמי, אלא תהליך מתמשך שדורש מחויבות ומאמץ. בנוסף ציינה את החשיבות של גישה יצירתית וחדשנית להנצחה, שתאפשר לכל אדם להשתתף באופן פעיל בתהליך.

תמליל הישיבה מצ"ב והוא מהווה חלק בלתי נפרד מהדו"ח.

בברכה,

יעל ביטון דה לנגה
חברת הנהלה
יו"ר הוועדה

ועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור

لجنة تخليد ذكري ضحايا الإرهاب | Committee to the memory of the victims of terrorism

כיכר ספרא 1, ירושלים 9100707 | טל: 02-6295723 Tel פקס: 02-6297153 Fax:

mazkir_haeir@jerusalem.muni.il

אנדרטה ל-07

—

הרל"י \ עיריית ירושלים \ אולן תול
מאי 2024

תוכן דברים

—

03	מיקום
05	פיתוח תכנון
14	הדמיות

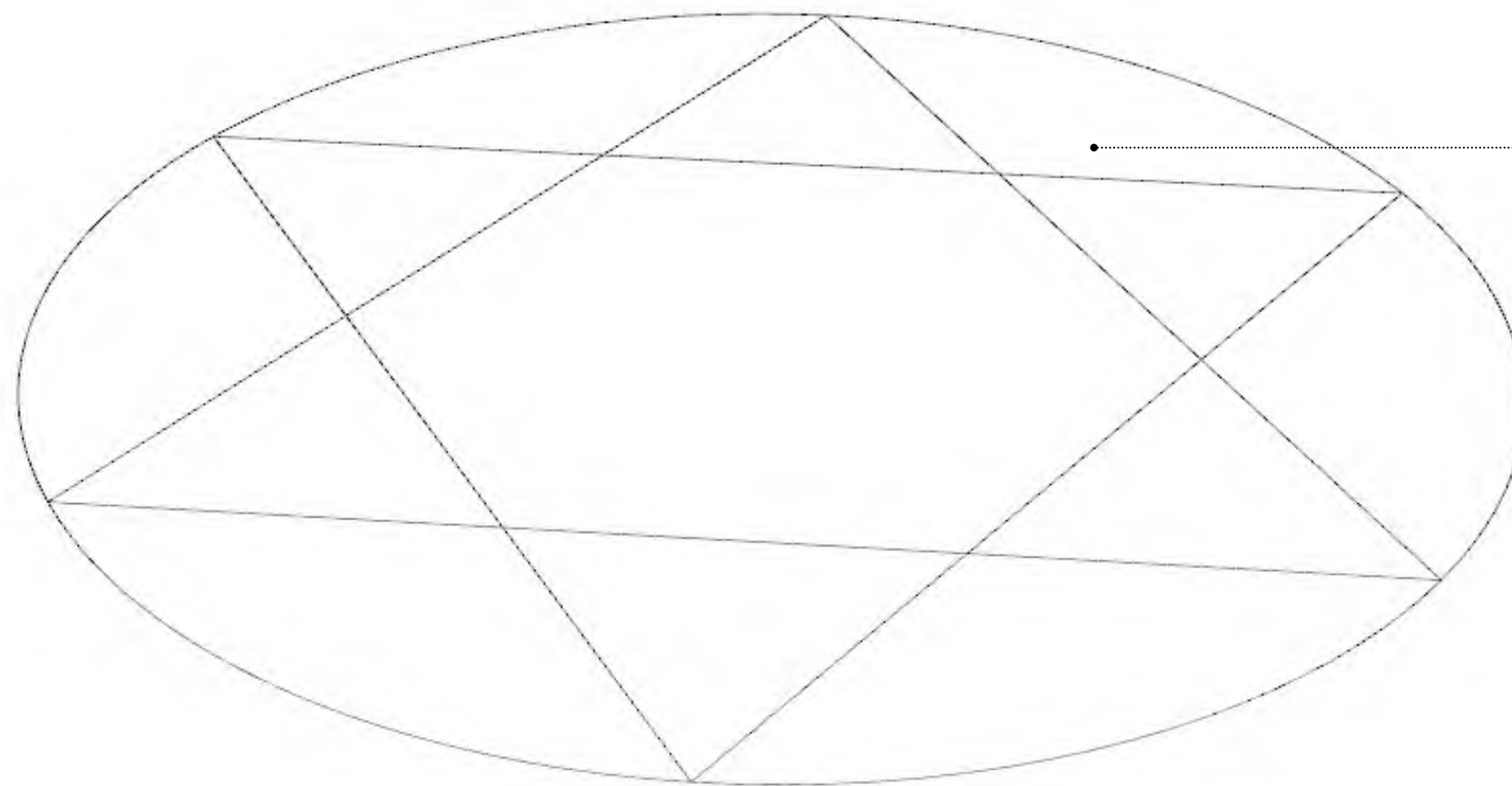

עַל כֵּן צִיּוֹן בְּמַר תִּבְנֶה
וִירוּשָׁלַיִם תִּתֵּן קוֹלָהּ.
לִבִּי לִבִּי עַל חַלְלֵיהֶם,
מֵעַי מֵעַי עַל חַלְלֵיהֶם

(מתוך תפילת "נַחֵם")

המגן דוד כרעיון מארגן

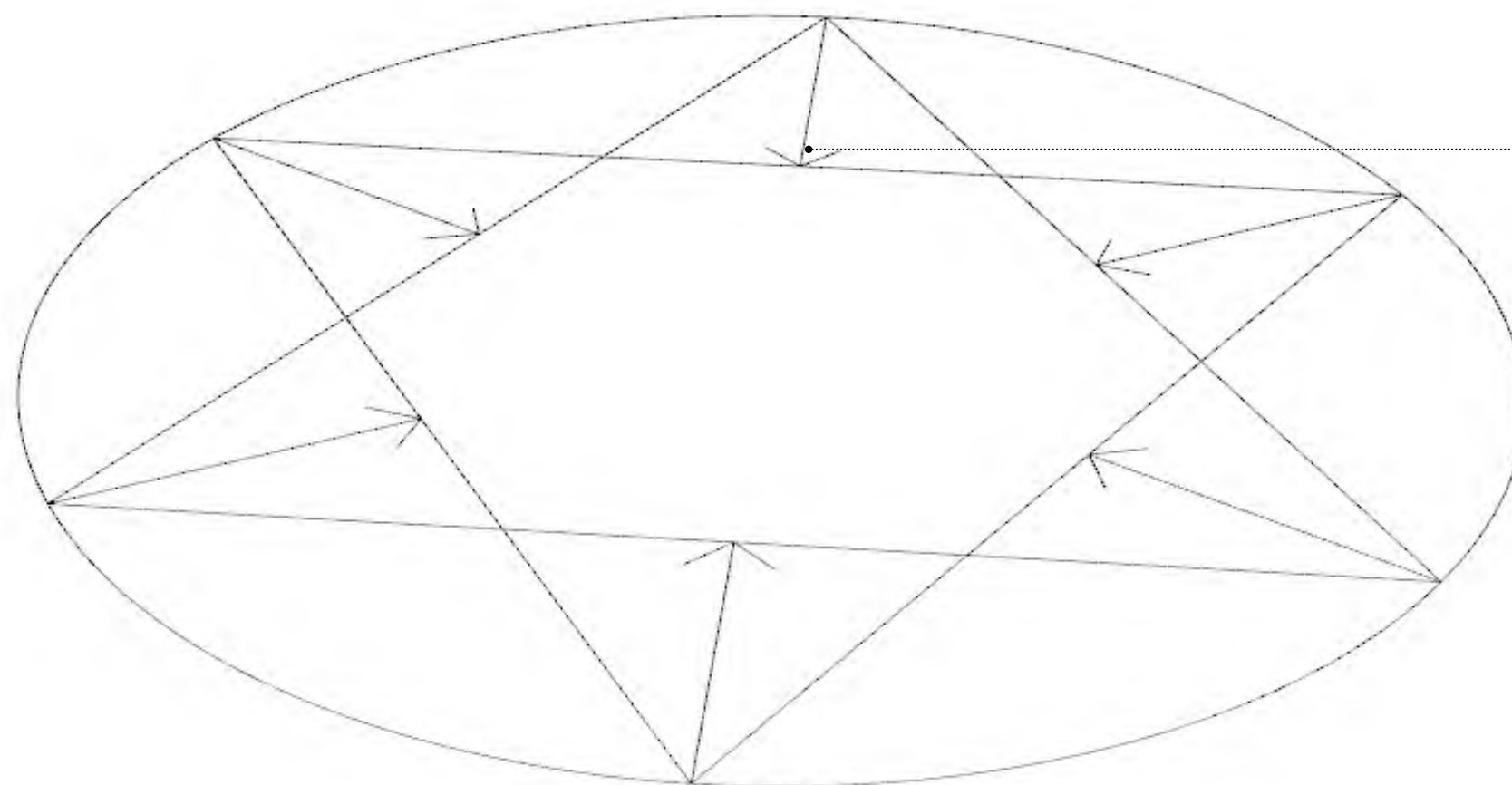
צורה המורכבת משישה
משולשים עם מרכז.

המגן דוד כרעיון מארגן

מסתכלים פנימה

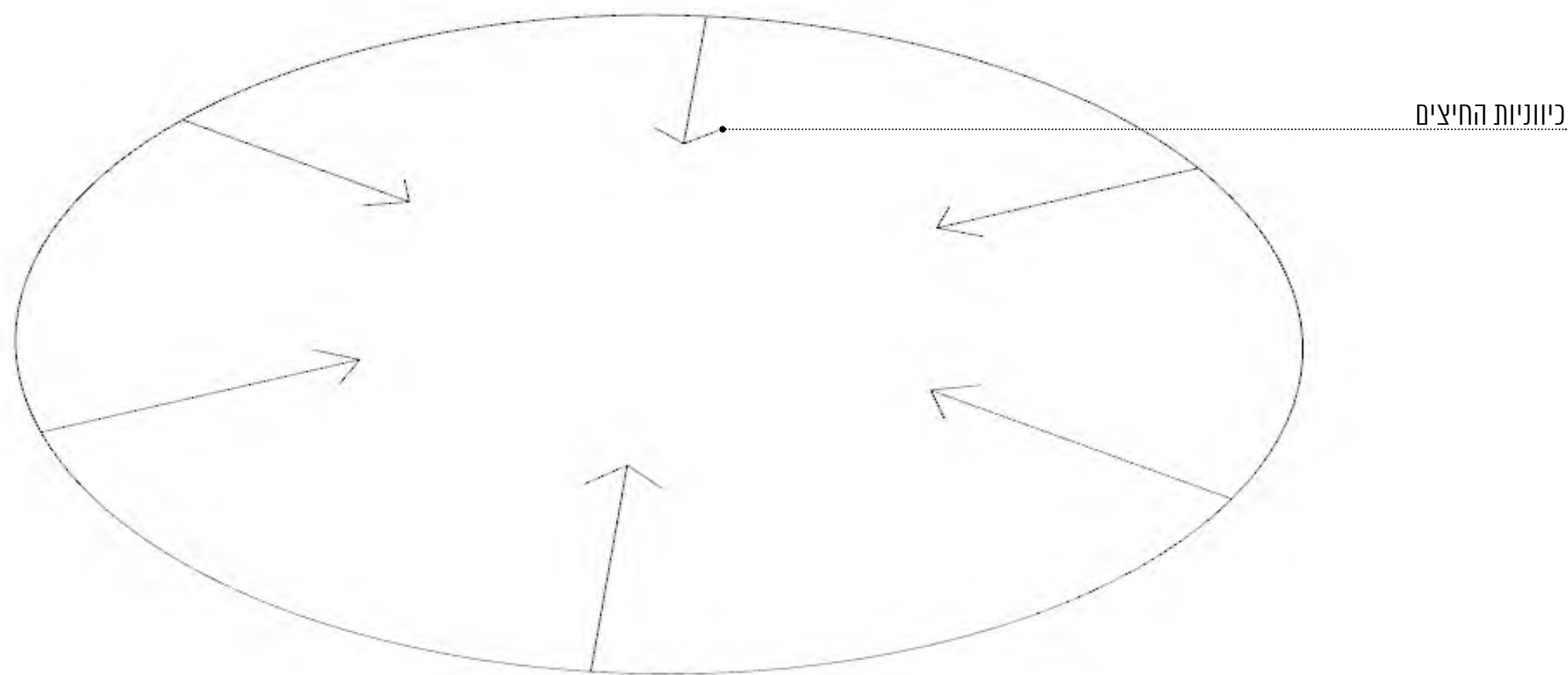
המשולשים מופנים כלפי המרכז, כנקודה המאחדת.

כיוונית המבט

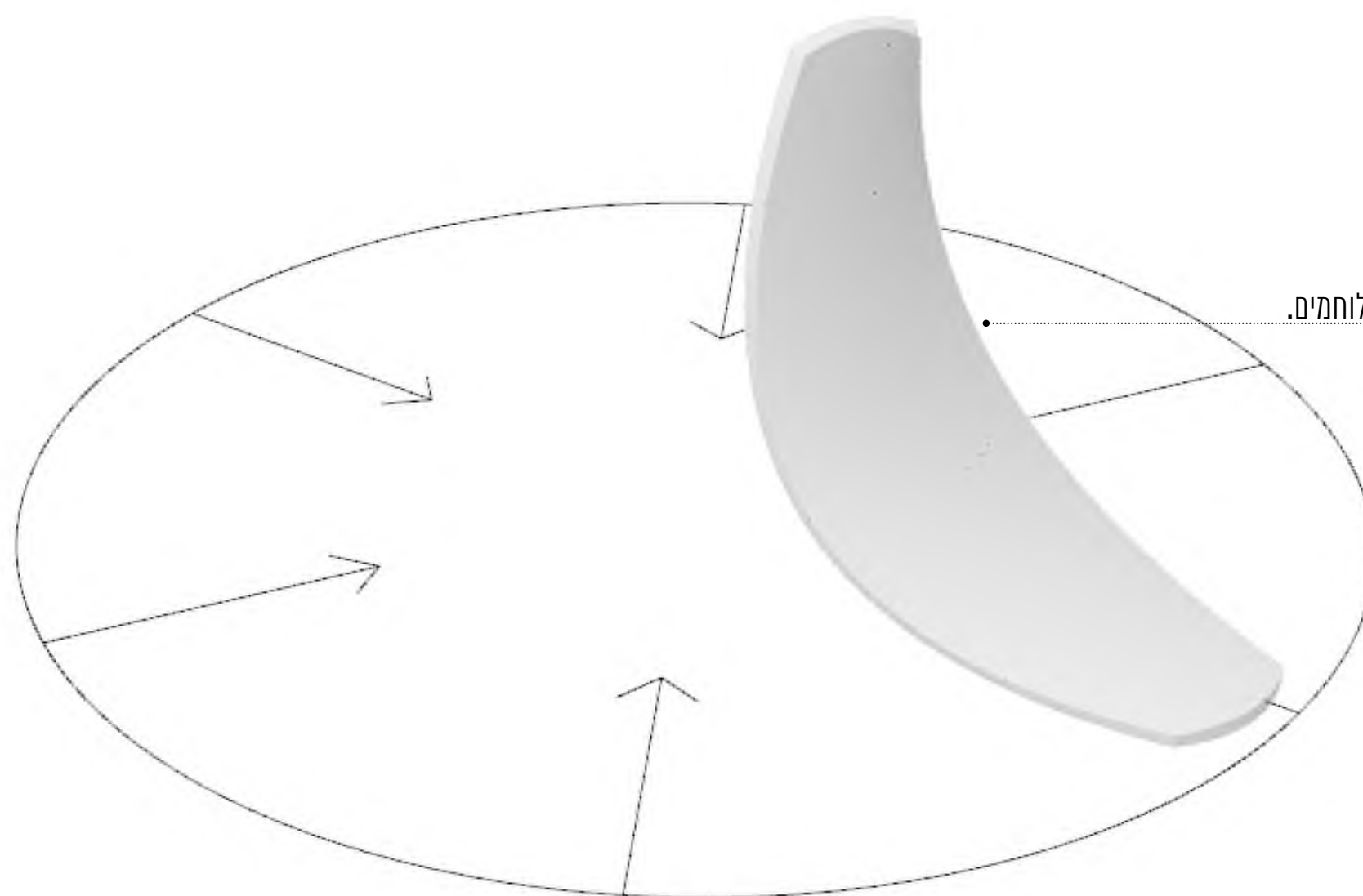
התכנסות אל המרכז

הכיוונויות מופנית כלפי
המרכז, כנקודה המאחדת.

למעלה כאש

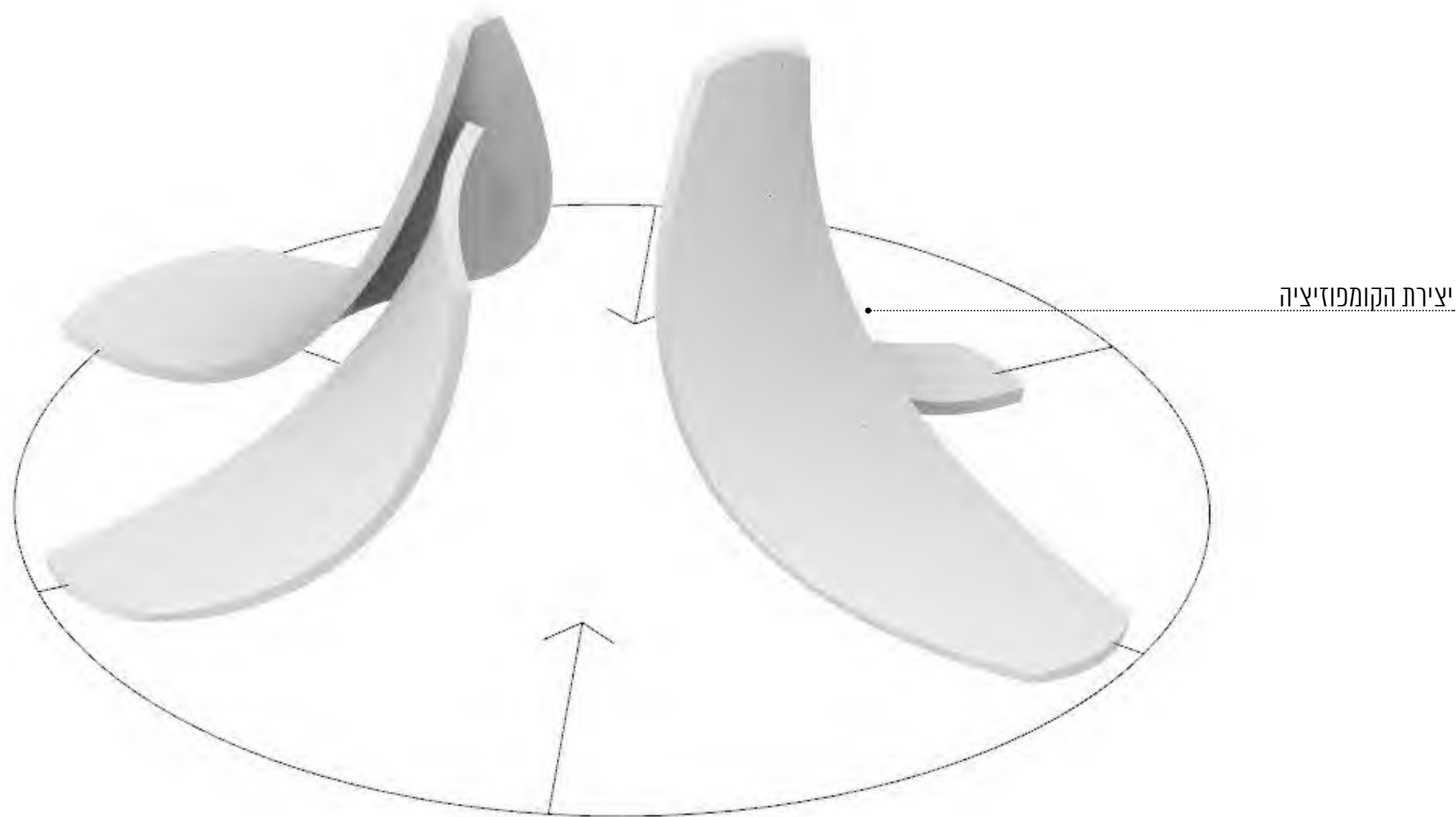
אלמנטים הצומחים
מהכיוונים, ומתרוממים
מעלה, כאש, כלהבה.

האלמנטים, להבות המתרוממות מעלה, כגבורת הלוחמים.

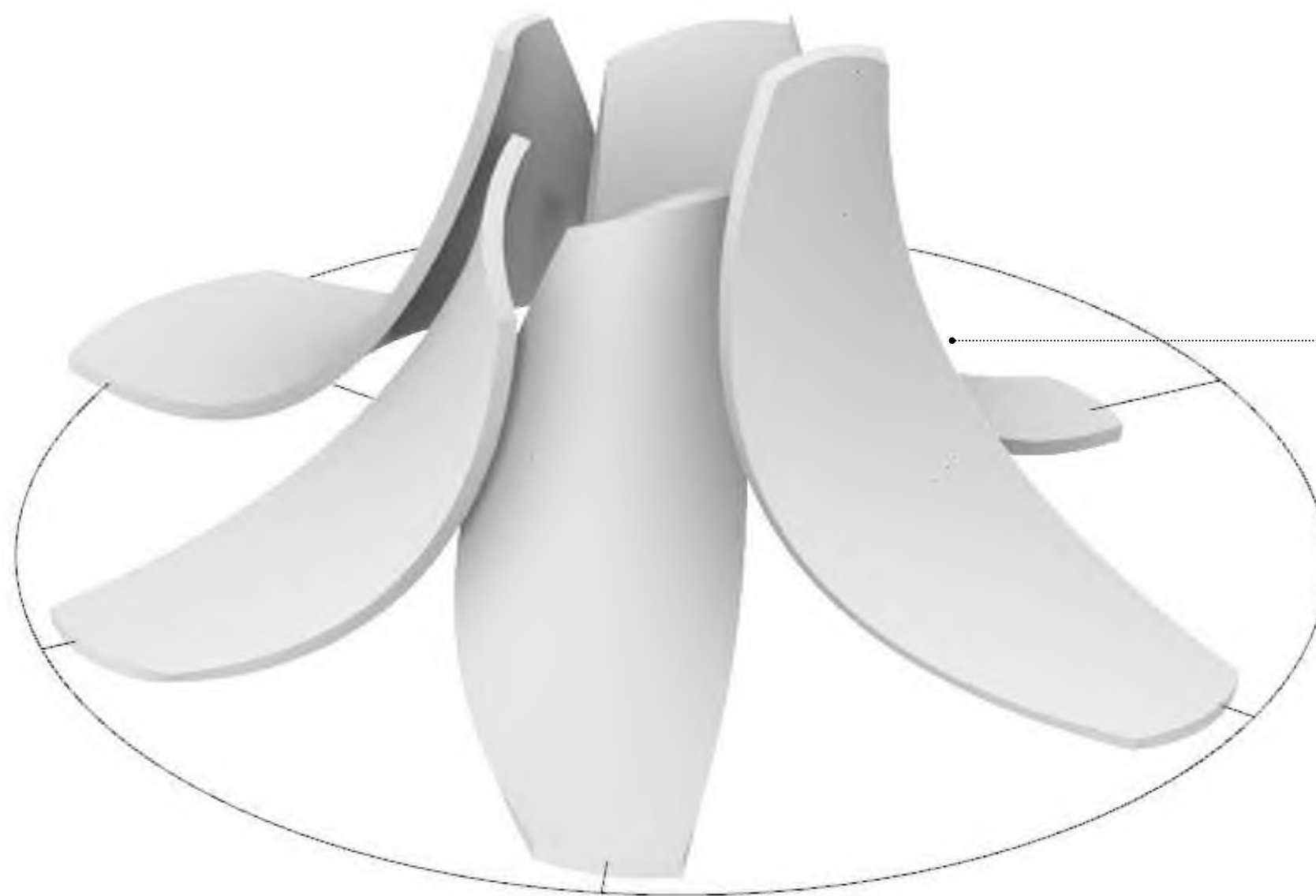
זה כנגד זה

האלמנטים צומחים מתוך
כל כיוון ומתכנסים יחד
למרכז. זה כנגד זה.

מהריבוי, אחדות

התחברות לעץ שלם
הצומח משורשים מגוונים,
כייצוג לחברה הישראלית
בתפארתה.

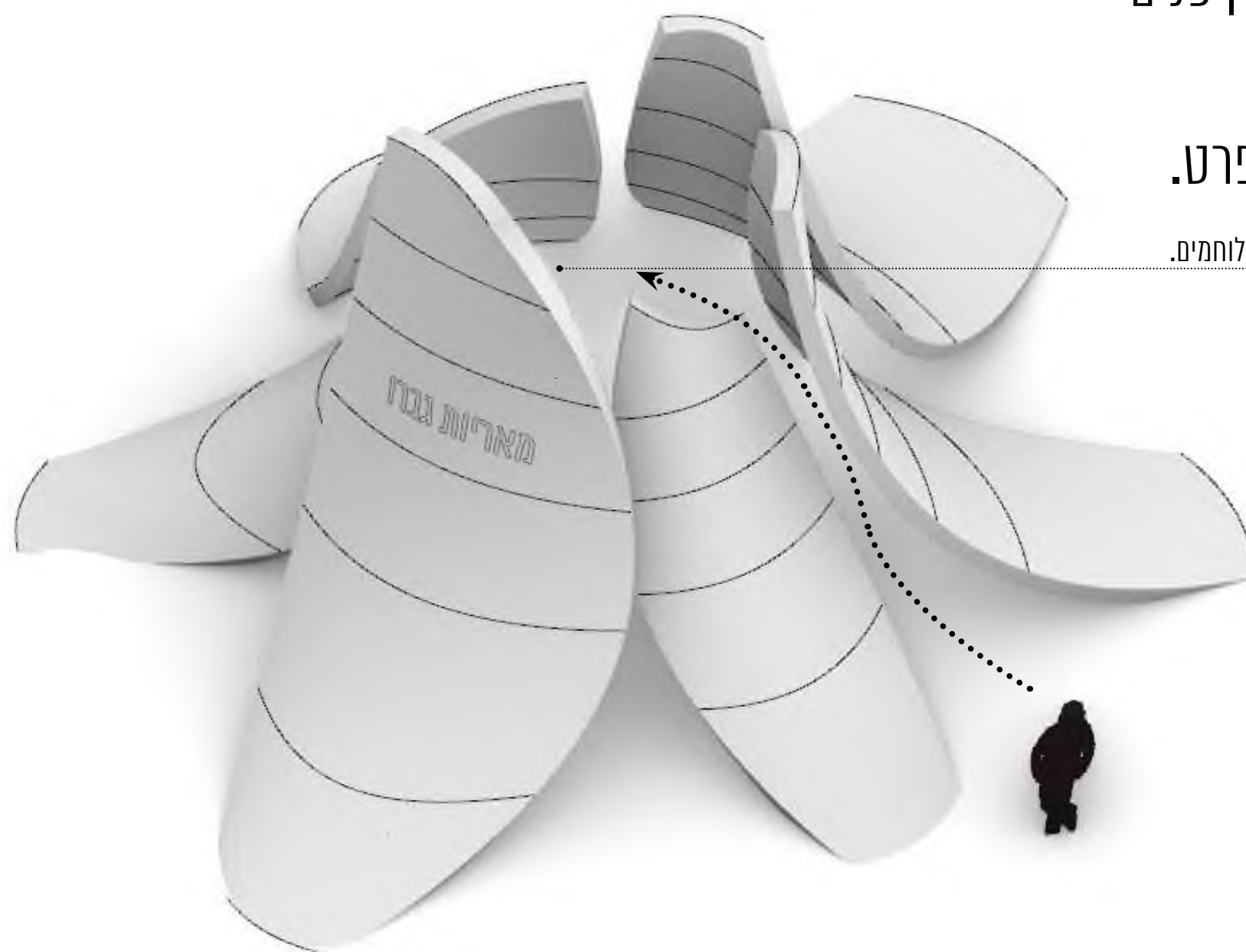
כעץ הנוצר משורשים מרובים

פנים וחוץ

אלמנט המייצר חוויה
ייחודית ושונה בין פנים
וחוץ.

חוץ-כלל, פנים-פרט.

בפנים, בקודש, יחוקקו שמות הלוחמים.

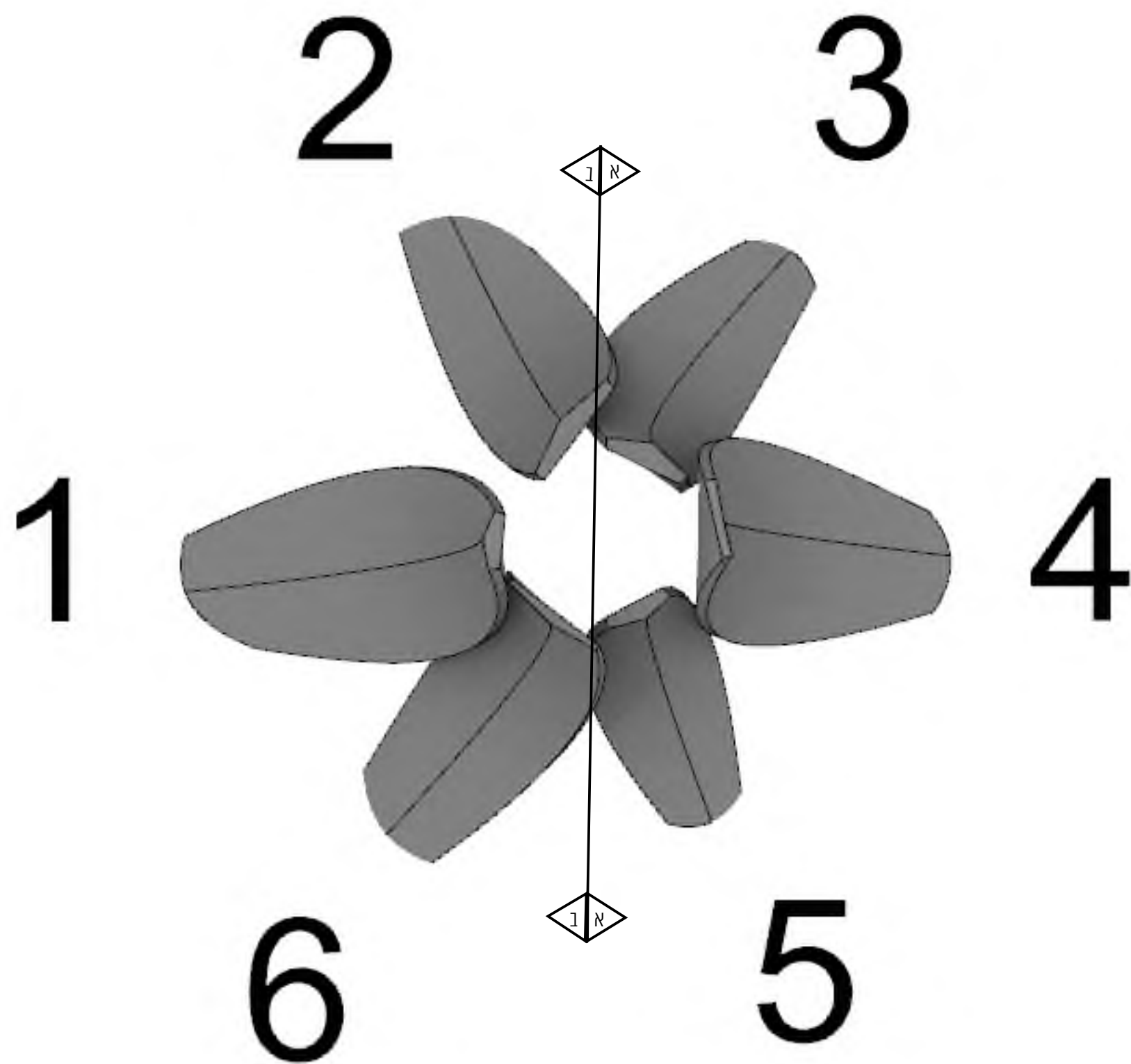

כי האדם עץ השדה

מצד אחד גדוע וסדוק,
ומצד שני טומן בתוכו
את פוטנציאל הצמחיה
והתקווה לעתיד.

סדר הענפים

השמות בפנים האנדרטה

עלה מס' 01

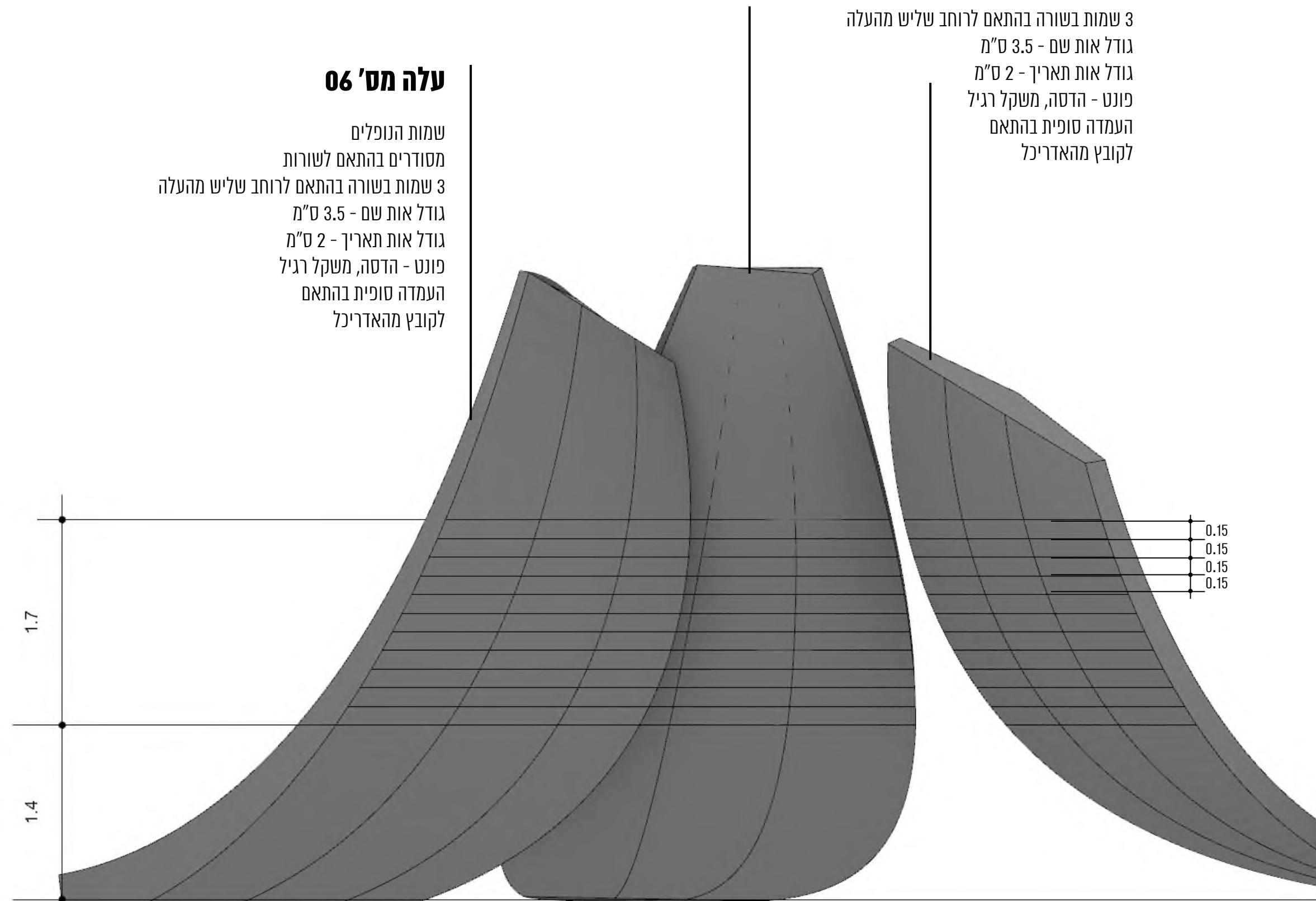
שמות הנופלים
מסודרים בהתאם לשורות
3 שמות בשורה בהתאם לרוחב שליש מהעלה
גודל אות שם - 3.5 ס"מ
גודל אות תאריך - 2 ס"מ
פונט - הדסה, משקל רגיל
העמדה סופית בהתאם
לקובץ מהאדריכל

עלה מס' 02

שמות הנופלים
מסודרים בהתאם לשורות
3 שמות בשורה בהתאם לרוחב שליש מהעלה
גודל אות שם - 3.5 ס"מ
גודל אות תאריך - 2 ס"מ
פונט - הדסה, משקל רגיל
העמדה סופית בהתאם
לקובץ מהאדריכל

עלה מס' 06

שמות הנופלים
מסודרים בהתאם לשורות
3 שמות בשורה בהתאם לרוחב שליש מהעלה
גודל אות שם - 3.5 ס"מ
גודל אות תאריך - 2 ס"מ
פונט - הדסה, משקל רגיל
העמדה סופית בהתאם
לקובץ מהאדריכל

פעולות איבה

צה"ל

צה"ל

איבה

צה"ל

צה"ל

1

2

3

4

5

6

ריק
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק

חללי מערכות ישראל
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק
ריק

חללי מערכות ישראל	
68	58
69	59
70	60
71	61
72	62
73	63
74	64
75	65
ריק	66
ריק	67

חללי פעולות האיבה	
11	1
12	2
13	3
14	4
15	5
16	6
17	7
10	8
ריק	9
ריק	10

חללי מערכות ישראל

48	38
49	39
50	40
51	41
52	42
53	43
54	44
55	45
56	46
57	47

חללי מערכות ישראל	
28	18
29	19
30	20
31	21
32	22
33	23
34	24
35	25
36	26
37	27

0.2 מטר

1.7 מטר

1.5 מטר

הותר לפרסום / דעאל רודריגז גארסיה

הִתֵּר לְפָרְסוֹם
כִּי לִבֵּנוּ נִשְׁפָּר.
וּבְמִסְתָּרִים
בְּחֻדְרֵי רִיקִים
רַבּוֹת יְבָבוֹת
נִחְנָקוֹת לֹא קוֹל.

הִתֵּר לְפָרְסוֹם
כִּי דַמְנוּ הִתֵּר.
וְנִבְזְזוּ בְּאִפְלָה
מִן הַיָּקָר מִכָּל יָקָר.

כָּבֵר הִתֵּר לְפָרְסוֹם
כִּי זִיוו הֶקְסוֹם הַמְבַּהֵיק
מִפְּנֵי זֶה שֶׁאֵהֲבֵנוּ, כָּבֵה.
אֲבָל תַּחַת אוֹתָהּ אֲדָמָה
כָּבֵר מִנֵּץ צֶמַח עֵקֶשׁוֹן
מִשְׁרִישׁ עַד אֵין קֵץ
וְנִלְפַת אֵהֲבָה.

OLL
ECH
TOL

הוועדה להנצחת זכרם של נרצחי טרור – תמליל

מספר הוועדה : 1

מקום ההתכנסות : אולם המועצה 2

תאריך הוועדה : ל' באב תשפ"ד (03.09.2024)

מזכירת הוועדה בדיון : יונה רוט

שעת תחילת הוועדה : 16:12

שעות סיום הוועדה : 18:00

התמליל נכתב ע"י חברת גולד וורק בע"מ ולא עבר בדיקה או הגהה ע"י גורם כל שהוא בעיריית ירושלים

עיריית ירושלים וחברת גולד וורק בע"מ עושים כל שביכולתם על מנת לייצר תמליל איכותי ובעל ערך. עם זאת מודגש כי קריאה בתמליל צריכה להיעשות באופן מושכל תוך הבנה שיתכנו טעויות ו/או השמטות מסיבות אובייקטיביות שונות.

גולד וורק תמלול והקלטה

גולד-וורק ת M ג ו R ים

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אז.

מקליט:

בסדר, אפשר להתחיל.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תודה רבה. אני יעלה ביטון דה-לנגה, אני חברת המועצה, ואני מחזיקת הוועדה להנצחת נרצחי פעולות טרור, ככה היא נקראת בפקודת העיריות. מישהי אמרה לי, תודה.. מישהי אמרה היום שמי ששואל אותה מה נשמע, או אם היא רוצה להגיד בוקר טוב וזה, אז היא פשוט, אומרים אמן אחרי, שואלים אותך, מה נשמע? אז אומרים, שיהיה בסדר, שיהיה טוב. אז זה לא קל להגיד היום ערב טוב, או צהריים טובים, אבל זאת תהיה ועדה כמובן שונה מוועדות רגילות, משום השנה הזאת, משום האירועים שרודפים אותנו יום אחרי יום מאז השבעה באוקטובר. אז ברשותכם, וברשות ההורים השכולים, המשפחות השכולות, חברים השכולים שפה, הדודים השכולים, בואו נעמוד דקת דומייה לזכרם של כל הנופלים וכל הנופלות, ושל, ונתפלל לשובם של החטופות והחטופים במהרה בימינו לביתם ולמקומותיהם,

יהודה פרוידגר:

אמן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אמן, אז ברשותכם.

⋮

- דקת דומייה -

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אפשר לשבת. בהזדמנות הזאת, אני מודה לראש העיר ולצוות המקצועי בראשות אדל מן, ובראשות עידו רוזנברג וראש הסגל מר משה מרגליות, על המינוי שלי לוועדה הזאת, ואני מודה לכל חברות וחברי הוועדה החדשים והוותיקים שנמצאים פה היום, ושזכינו להיות חלק מהמעמד הזה בעיר הבירה שלנו ירושלים. אני מזמינה את אדל מן, הגברת אדל מן, ראש הטקס ואחראית על תחום ההנצחה בעירייה להציג את דבריה, ולו משום גם לאחד את כולנו סביב המושגים, סביב הפעילויות, ולרענן ובפעמים הבאות כבר ניעזר בכם לבנות סדר יום מיוחד.

עו"ד שמואל שפט:

אולי ברשותך אבל, יושבת ראש הוועדה..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בבקשה.

עו"ד שמואל שפט:

בפתיחה של הוועדה זה, לציין...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תציג את עצמך, כי לא כולם..

עו"ד שמואל שפט:

עורך דין שמואל שפט, אני היועץ המשפטי של הוועדה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

עורך דין שמואל שפט.

עו"ד שמואל שפט:

ובפקודת העיריות בסעיף 149ח' קובעת את הוועדה להנצחת זכרם של נרצחי הטרור, כוועדת חובה בעיריות. והיא גם קובעת בעצם מה התפקיד שלכם. אז בואו נקרא את התפקיד, אז נפתח את זה וניתן להעביר להציג למי שרוצה..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תודה רבה.

עו"ד שמואל שפט:

המועצה תבחר ועדה להנצחת זכרם של נרצחי פעולות טרור, שתפקידה ליזום, ולתכנן דרכי הנצחה, פעולות הנצחה לתושבי העיר שנרצחו בעקבות פעולות טרור. זאת אומרת יש לה תפקיד מוגדר כמו שאמרנו, ליזום, לתכנן דרכי הנצחה, פעולות הנצחה לתושבי העיר שנרצחו בעקבות פעולות טרור.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

מאוד מודה לך.

עו"ד שמואל שפט:

בהצלחה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תודה על התוספת המשמעותית. אני אציין שהוועדה הזאת, ותהיה החלטה שאולי האנשים המקצועיים ממילא יעסקו בזה. אנחנו עוסקים גם בתושבי העיר אבל גם בנרצחים שנרצחו בעיר בפעולות איבה, אזרחים, לא חיילים, אנחנו לא עוסקים בחיילים, שנרצחו פה בעיר בפעולות איבה, הגם שאינם גרים בעיר. אוקיי? אז זה חשוב, למרות שזה, זה נוהג ירושלמי, אני לא יודעת איך עושים את זה בערים אחרות. בבקשה, אדל.

אדל מן:

טוב, אז קודם כל, שיהיה לך בהצלחה בתפקיד,

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תודה רבה.

אדל מן:

זה תפקיד לא פשוט, עם מלא כאב, ובאמת שיהיה בהצלחה, אנחנו באמת נמצאים בתקופה לא פשוטה. אני אתן סקירה קלה, אני לא אכביד על האנשים, אבל אני אתן סקירה קלה בעצם מה קורה בעיר ירושלים, ואני אבקש גם מעידו להשלים אותי אם יש דברים שאני מחסירה. בעצם, ירושלים לצערנו, היא רוויה, הייתה רוויה בעבר ביותר פיגועים, היום פחות. ועם הזמן, התגלו כל מיני הנצחות פיראטיות והגיעו כל מיני בקשות למזכירות העירייה, להנציח את יקיריהם שנרצחו בירושלים בפעולות איבה. ועל מנת למנוע את המצב שכל אחד בא ושם שלט איך שהוא רוצה ואיך שהוא רואה ואיך שזה, ואיך שנראה לו ובגודל קטן, גדול, ומשהו שהוא לא אחיד, אז הוחלט בעצם, הוחלט בעצם שעיריית ירושלים תעשה הנצחה מסודרת באמצעות הצבת לוח זיכרון, שהמלל שלו הוא מלל קבוע, שמופיע בו שם הנרצח, או שמות הנרצחים. לעיתים זה פיגוע של נרצח אחד או מספר נרצחים, עם המועד של הרצח, עם הסיבה, אם זה מ...או פיגוע טרור, או מירי או דריסה, ניסוחים מאוד-מאוד מדויקים, ובעצם עיריית ירושלים בתום השנה מיום הפיגוע, מציבה את הלוח, כאשר עד שהיא מציבה את הלוח עוד לפני שהיא מציבה את הלוח, כמספר חודשים לפני אנחנו יוצרים קשר עם המשפחות, קודם כל אנחנו, אני מוכרחה לומר שהמחלקה שלי מלווה את המשפחה מההתחלה שאנחנו יודעים שהמשפחה בעצם ירושלמית ונפגעה, אנחנו מגיעים ללוויה, מלווים את ראש העיר ללוויה, מביאים זר עגול, מניחים זר עגול, מגיעים לבית המשפחה, תולים לוח, תולים מודעת אבל להשתתפות בצער של ראש העיר, חברי מועצת העיר, סגני ראש העיר ותושבי עיריית ירושלים להשתתפות בצער, ואז אנחנו כבר מתחילים להיות בקשר כמובן גם שפ"ע דואגים לכל הצרכים, אם צריך אוהלים, כיסאות, רווחה יש פה בתמונה שנותנים את כל המעטפת מסביב, ומפה אנחנו גם נמצאים בקשר עם המשפחה. וכשנה לפני.. כמה חודשים לפני תום שמגיע המועד של השנה, אנחנו יוצרים קשר עם המשפחה, אנחנו מבשרים להם שאנחנו רוצים להציב, שעיריית ירושלים זה מה שהיא עושה, מבקשים קודם כל את הסכמתה, כי יש כאלה שאולי לא רוצים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

נכון.

אדל מן:

אז מבקשים את הסכמתה. מתחילים להבין אם הם רוצים לעשות את הטקס ביום השנה העברי, או ביום השנה הלועזי, וכבר מבעוד מועד אני נועצת את זה ביומן, בגלל זה אני פונה כמה חודשים קודם, בשביל לתפוס את התאריך ביומן ראש העיר. מתחילה לקבל מהם פרטים של השמות, כולל התאריכי פטירה. יש כאלה שנפגעים ונפטרים מפצעייהם אחרי חצות ואז התאריך משתנה, ויש הרבה טעויות סביב זה, אז אנחנו מאוד-מאוד מדייקים ולכן גם בקשר עם המשפחה. מראים לה, עושים סקיצה, שולחים למשפחה להגהה, משתמשים בספק עירוני שהוא עושה את החקיקה על לוח אבן, קובעים, ניגשים למקום, יחד עם המשפחה, מגיעים למקום, חשוב מאוד להגיע עם המשפחה למקום, בכדי שיראו איך אנחנו מעמידים את לוח ההנצחה, מהסיבה שיש כאלה שרוצים על המקום, איפה שהיקיר שלהם נרצח ונפל, ולא תמיד זה אפשרי. ואנחנו פה העירייה, מאוד-מאוד חייבת לתת את הדגש, ויש לנו... של אליהו קיי, שנרצח בעיר העתיקה, ועם המשפחה, המשפחה בהתחלה רצתה שנשים את זה ממש בכניסה לבית הספר מאיפה שיצא המחבל, והתחילו... כשהגעתי למקום, זיהיתי שיש איזה שהן התנגדויות מצד, מטעם מנהל בית הספר, ושיש איזשהו דברים שככה, קצת עומדים קצת להלהיט את הגזרה, והמטרה שלנו זה לא להלהיט את הגזרה. לטעמי האישית, גם המיקום של לוח ההנצחה, הצבתו, הוא לא היה במקום ראוי מספיק מאחר והוא היה נחבא, והמטרה היא שאנשים יעברו ויראו את השלט ויראו שקרה פה את המקרה, ולכן המלצנו למשפחה לזוז שניים-שלושה מטרים מהמקום ולהדגיש את החשיבות למה פה ולמה כן פה ולמה לא פה. וככה הצלחנו למנוע איזשהו גם כן התלהטות סביב מנהל בית הספר..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

שימו לב כמה אנרגיות,

אדל מן:

על דבר אחד.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

במשפחה אחת..

אדל מן:

וכמה רגישויות.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כמה רגישויות.

אדל מן:

כמה רגישויות..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

וכמה תעצומות נפש צריך,

אדל מן:

נכון.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה פשוט, אני מציינת את זה משום שאני הייתי עם אור בדברים ושמעתי... זה פשוט, לא, זה, אני סתם הפרעתי לה...

אדל מן:

אז ממש, אז ממש..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

רציתי שתשימו לב מה היא אומרת. אחר כך תכפילו את זה במספרים שהיא תגיד.

אדל מן:

אז אנחנו ממש-ממש עם המשפחות על זה. לוקחים, קובעים יחד איתם את המיקום, דואגים, העירייה מפעילה את כל הצוותים לניקיון, לסדר, לארגון, שהכל, שהמקום יהיה מכובד וראוי. יש מקומות שזה, למשל אצל משפחת כדורי, שלא היה איפה.. לא היה קיר לשים, מה לעשות? לא היה שם איזשהו קיר לשים, אז חשבו בהתחלה לשים איזה שהם עמודים. המשפחה, עמוד, מעקה כזה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן.

אדל מן:

המשפחה מבחינתה רצתה הנצחה, לא.. רצתה פשוט את ההנצחה ולא היה אכפת לה. וכשאני הגעתי למקום אני לא הסכמתי לזה. אני אמרתי, זה לא הנצחה מספיק ראויה, ובעצם איתרנו איזושהי גינה במקום והבאנו אבן ועשינו. בעצם, אנחנו מפעילים המון-המון רגישות ונותנים את המקום המכובד והמכבד לאנשים. עכשיו, אני שמה פה רגע נקודה מאוד-מאוד חשובה. לא בכל המקומות אנחנו נוכל להחליט מיקום.. שזה לא ייצא מפה שאנחנו ... עכשיו להתחיל להקים גנים ולעשות גנים, ולהביא אבנים וכאלה, כי לא זאת המטרה. יש מקומות מאוד-מאוד ספציפיים ועם הפעלה מאוד-מאוד משמעותית של, ממש הפעלה של שיקול דעת שעושים אותו ביחד אני ועידו.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

עידו יעסוק בזה.

אדל מן:

עידו איתי בתמונה יד ביד. אנחנו מתלבטים ביחד בשביל שאנחנו נעשה את הדברים הנכונים, שזה לא יבוא לנו בהפוכה, ולכן זה מאוד-מאוד חשוב. יש מקרים שאנחנו נותנים את הדגש ומה שנקרא, מקרים לפני משורת הדין. זה.. קובעים את הטקס. מה?

יהודה פרוידגר:

השלט שאתם עושים הוא אחיד לכולם?

אדל מן:

השלט, זהו, אמרתי בתחילת דבריי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

היא אמרה.

יהודה פרוידגר:

כן.

אדל מן:

השלט הוא אחיד לכולם מאבן, עם ניסוח אחיד.

יהודה פרוידגר:

עכשיו, אם משפחה רוצה לעשות מעין אנדרטה ממהו לזכרו, משהו שיבטא אותו..

אדל מן:

אנדרטה זה כבר במגרש של עידו.

יהודה פרוידגר:

ליד השלט, ליד המקום.

אדל מן:

אנדרטה..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

נגיע לחלק הזה אצל עידו, הוא ייתן תשובות. עידו...

אדל מן:

כן, אוקיי. עידו, לדעתי, הוא ירחיב אחרי זה. כל מי שרוצה גם אנדרטה, משהו שהוא מעבר, ספסל, יש לנו את עידו, ועדה להנצחות.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אנחנו נדבר על זה, אנחנו...

אדל מן:

בסדר? ואז אנחנו בעצם מגיעים, מגיע היום של הטקס, אנחנו כמובן עושים.. גם אחרי שקבענו עם המשפחה את המקום, אנחנו כחודש לפני הטקס עצמו מגיעים עם המשפחה, עם חברת הפקה, מביאים את כל הציוד הנדרש. סליחה שאני לא מכירה פשוט את האנשים, אז אני לא יודעת על מי אני מדברת. סליחה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אנחנו, לקראת הסוף כל אחד יציג את עצמו, פשוט החלטנו לא לבזבז על זה זמן. זה ועדה ארוכה היום.

אדל מן:

אין בעיה. אז אנחנו מגיעים, עושים סיור הפקה, יחד עם המשפחה, מסבירים להם בדיוק איך הטקס עומד להיראות ושלא יהיו להם הפעות, שאם יש להם בקשות מיוחדות אנחנו ניתן להם את המענה לבקשות שלהם. ועושים טקס, ראש העיר מגיע עם, נפגש עם המשפחה, ועושים טקס סביב הסרת הלוט.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

הנה הגיעו..

אדל מן:

... בד כזה שמכסים את לוח ההנצחה וזה..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אני רק לא יודעת אם את אמרת..

אדל מן:

זה לגבי לוחות ההנצחה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
אוקיי.

אדל מן:
זה לגבי מה שקורה בעניין של הפיגועים ולוחות ההנצחה. כשאני נכנסתי לתפקיד לפני כארבע שנים,

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
אז פה רק תוסיפי,

אדל מן:
כן?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
גם שאני לא אשכח, את בטוח לא, שפעם בשנה ההנצחה נמשכת ביום הזיכרון.

אדל מן:
אז את זה רציתי להגיד אחרי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
אה, אוקיי, סבבה.

אדל מן:
בסדר, אין בעיה. אז אם כבר התחלת אני אומר. פעם בשנה בעצם, מחלקת הטקסים יחד עם הנוער ביום הזיכרון, ערב יום הזיכרון עושים פעילות סביב נושא השכול וסביב נושא גיבורים שנפלו בפעולות איבה, ובעצם אנחנו מניחים זר ומדליקים נר בכל אתר שכזה, בכל לוח הנצחה, בכל אנדרטה, וזה אחרי שדאגנו ששפ"ע גיננו, ניקו, סידרו, טיפלו, טיפחו ועשו כל מה שצריך בשביל לכבד את המעמד ולכבד את היום. בעבר, ותודה שאמרת לי לומר את זה לפני כי זה מאוד-מאוד חשוב, אז זה מה שאנחנו עושים עם הנוער. ועכשיו ככה, כשאני נכנסתי לתפקיד לפני כארבע שנים, אז עשו לי חפיפה והגענו לנושא של ההנצחה ואז אמרו לי, תקשיבי, ביום הזיכרון אנחנו הולכים באישון לילה, בשביל שהפרחים לא ינבלו ולמחרת בטקסים שהמשפחות יגיעו, מניחים זר עגול ב-18 אנדרטאות בירושלים. אמרתי רגע, מה, יש רק 18 אנדרטאות בירושלים? לא יכול להיות, זה לא, לא נשמע לי הגיוני. שאלתי למה רק 18 האנדרטאות האלה? אמרו לי, זה היסטוריה. אמרתי להם, מה זאת אומרת? ככה בחרו, היסטוריה, לא נוגעים. אמרתי טוב. מאוד הציק לי והתחלתי לעשות עבודת מחקר. והתחלתי לשבת ולבדוק באמת מה קורה מבחינת ההנצחה. וגיליתי בשנה הראשונה שלי

לעבודתי, גיליתי שיש 82 לוחות הנצחה ואנדרטאות רשומים. כשהתחלתי עוד קצת לנבור, הגעתי לשפ"ע, בשפ"ע אמרו לי שיש 112 לוחות הנצחה באתרים שכאלה. ואז אמרתי רגע, אין רשימה מסודרת, אין אתר מסודר, אין שום דבר מאורגן. ואז החלטתי שאני מרימה את הכפפה ובונה מפת GIS, איילת חברתי היקרה שנמצאת פה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
איילת, אנחנו נגיע לאיילת אחרי.

אדל מן:
איילת, יצרתי איתה קשר, אמרתי לה, איילת, אני רוצה לבנות מפת GIS, חיברה אותי לאנשים המתאימים.

יהודה פרוידיגר:
שכבה.

אדל מן:
שכבה.

איילת ששון:
... והנצחה. נכון.

אדל מן:
ועשינו סיבוב, התחלנו לצאת לשטח. קיבלנו מערכת ויצאנו לשטח. עשינו קודם כל, יצאנו וצילמנו את כל לוחות ההנצחה ואת כל האנדרטאות הקיימות. דרך אגב, ככה גם הגענו לאנדרטאות שהושחתו והיו זקוקים לשיפוץ.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
כמו ב-הנקניק ובפעמון.

אדל מן:
כן. ושיפצנו, ככה הגענו בעצם, פקדנו את האתרים והבנו מה צריך שיפוץ, מה צריך ניקיון, מה צריך החלפה, מה צריך לסדר, ובעצם היום אין לוח הנצחה ואין אנדרטה שהיא לא משופצת ולא מסודרת, למעט אלה שאני לא יודעת עד רגעים אלה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
לא, כאלה שהם יוזמות מקומיות של משפחה אנחנו צריכים להפך...

אדל מן:

כן. לא, לא. לא מדברת על יוזמות משפחתיות, אני מדברת על אנדרטאות של משרד הביטחון ועיריית ירושלים, על זה אני מדברת. היום כל מי שייכנס לשכבת ה-GIS הוא יוכל לראות נקודת ציון של האנדרטה, עם תמונה, עם פרטים, אבל בגלל שהמערכת ה-GIS הוחלפה ושודרגה, אז יש איזושהי תקלה בטיוב של הנתונים והנתונים לא מדויקים, זאת אומרת נכון להיום, אנחנו עדיין עובדים יחד עם מחלקת האינטרנט לטייב את הנתונים ולעשות ואיילת תרחיב על האתר שנמצא להנצחה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן.

אדל מן:

אנחנו העברנו את כל התמונות ומה שצריך. זה בנושא הזה של לוחות ההנצחה.

יהודה פרוידגר:

ככה, כמה ...?

אדל מן:

אנחנו עומדים על 120, לצערי עם 120 ואנחנו נגמור את השנה,

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כולל חיילים

אדל מן:

לא כולל חיילים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

לא כולל חיילים.

אדל מן:

פעולות איבה. אנחנו נסיים את השנה ב-124 עם הפיגוע של קסטלמן שנהרג בכניסה לעיר ועוד איזה שניים-שלושה, ועוד איזה..

יהודה פרוידגר:

...

אדל מן:

לא, היו שמה ארבעה שנרצחו. שנה לפני היו את..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

הילדים אפל?

אדל מן:

לא, אפל זה היה בצומת ברמות בצד השני.

יהודה פרוידגר:

ברמות בצד השני.

אדל מן:

שם היה את טדסה טשומה בכניסה לעיר.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

נכון.

אדל מן:

ואת שני אלה...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ואת הרב וסרמן.

אדל מן:

לא וסרמן...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן, לא, לא, וסרמן, אני מכירה..

אדל מן:

אני לא זוכרת את השם. הלוח הזה יוחלף. כרגע יש שם לוח הנצחה, עשינו כבר טקס בול אחרי כמה ימים, נגמר הטקס, היה שם פיגוע נוסף, קרה המקרה המצער. יש כבר סקיצה חדשה, אנחנו נשנה את הלוח ואנחנו נעשה טקס. בסך הכל אנחנו נהיה 124 ואני מקווה שלא יהיו לנו עוד.

מרים:

שזה 124..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

שזה כולל את השניים מהיומיים האחרונים.

מרים:

נפגעי פעולות, נרצחי פעולות איבה.

אדל מן:

רק נרצחי פעולות איבה,

מרים:

בלי חיילים.

אדל מן:

בלי חיילים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בלי חיילים.

אדל מן:

בלי חיילים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

גם אם החייל נרצח בפעולת איבה.

אדל מן:

לא. חייל, למשל, אם תיקחי את מחסום בשועפאט, ב-מ.פ. שועפאט יש לנו את נועה לזר שנרצחה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן.

אדל מן:

ויש לנו את אסיל סועאד שנרצח. הם מבחינתנו נרצחו מפעולות איבה, אמנם הם היו חיילים,

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אוקיי, טוב לדעת.

אדל מן:

אבל הם נרצחו מפעולות איבה, זאת אומרת.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אז גם ענר שפירא אצלנו.

אדל מן:

לא, ענר שפירא נרצח..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

הוא היה חייל אבל הוא נרצח...

אדל מן:

לא. ענר שפירא זה משהו אחר. ענר שפירא הוא..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן, הוא תושב.

אדל מן:

לא, אבל הוא נרצח... במיגונית בעוטף.

יעל לב-שני:

במיגונית בעוטף עזה..

אדל מן:

וענר שפירא יונצח באנדרטה...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

נכון, נכון.

אדל מן:

.. שנתי..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

שנתי ידבר עליו. קודם כל, מעבר לזה, נגיד שהנצחה זה לא רק אנדרטאות ולוחות. הנצחה היא, יש הנצחה נייחת, אומנותית, פיגורטיבית, אבל יש הנצחה שהיא בערבים שעושים פה. באירועים, אני חושבת, אני הייתי בעברי ארבע שנים בעונוי ראש מדור אירועים וטקסים של אלוף פיקוד המרכז באינתיפאדה השנייה, האמינו לי, עשיתי אי-אילו טקסים, והטקסים שעושים פה אדל, מזכירות העירייה ונתי..

עידו רוזנברג:

אנחנו לא.

דוברת:

אנחנו לא, רק אדל עושה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

מה שאתם עוזרים לה, בזימונים אני מתכוונת. תנו לי לפרגן..

עידו רוזנברג:

אנחנו משתתפים בשמחה גדולה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן. מה שאני רוצה להגיד, זה את עושה עבודת הנצחה לעילא ולעילא,

דוברת:

תודה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

מרגשת.

דוברת:

תודה, תודה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בטוב טעם...

אדל מן:

לא, אבל זה בסיוע של עידו והצוות, זה לא נכון..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
אני.. אז זה מה שאני טוענת אבל עזבי...

אדל מן:
זה בידיים משותפות, אין פה..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
להגיד לך שסוג ההנצחה הזה הוא לא פחות חשוב, להפך, לפעמים הכינוס הזה, הבאת ההורים, אני רק חושבת על לפני שבועיים-שלושה, שעשית את ה-300 ימים ועמדנו עם ההורים של הרש ועם אבא של..

דוברת:
עם מירל דנינו..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
ודנינו..

אדל מן:
... דנינו, שנתן את התפילה של..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
והמשפחה ממעלה, משם, מהצפון.

אדל מן:
ברוך, משפחת ברוך.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
ולחשוב איזה אצילות וכמה זה היה להם חשוב. זה הנצחה, זאת הנצחה נושמת, חיה, מחברת. אני אגיד לכם אפילו משהו, שאם היה פה מישהו מהרווחה הוא פשוט לא יכול להיות.. עושים בירושלים דבר שלא עושים בשום מקום. זה הדודים והדודות שעושה גיל ריבוש, אין דבר.. זה הנצחה. זה שמדברים על האנשים זה הנצחה, זה שנותנים למשפחות את המקום זה הנצחה. אז כל הכבוד לך ותודה רבה וגם לך...

אדל מן:

.. אני חייבת להגיד פה תודה לצוות שלי, נתי נמצא פה. נתי, אני חשבתי שאתה יצאת ואני, סליחה. נתי בעצם, הנישה הזאת נמצאת אצלו, הוא מנהל מחלקת טקסים ואירועים במרחב הציבורי, הוא אחראי על כל הטקסים של המרחב הציבורי, הוא בקשר גם עם המשפחות, יוצא לתלות מודעות אבל יחד עם האנשים שצריך, נפגש עם המשפחות, עושה עבודת קודש, ברגישות רבה, לעילא ולעילא, והוא גם יוצא לשטח עם הצוות לאתר את כל האנדרטאות. הוא לקח את הפרויקט הזה בשתי ידיים, אז שאפו, וזו ההזדמנות נתי, להגיד לך פה תודה רבה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בשם כולם.

אדל מן:

ואם יש לך משהו להוסיף על מה שאני אמרתי ולא.. ושכחתי, אז אתה מוזמן.

נתי אוליד:

אין צורך להאריך. מה שאמרת אדל, זה די מסכם את כל מה שאנחנו עושים בתחום.

אייבי מוזס:

אני יכול להגיד משהו?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן, בבקשה. תציג את עצמך, למרות שאני חושבת שרובנו מכירים אותך.

אייבי מוזס:

אה, אייבי מוזס, יושב ראש ארגון נפגעי פעולות האיבה הארצית.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

היציג של מדינת ישראל.

אייבי מוזס:

... עם הארגון היציג. כל מה שסיפרת אני כבר מזמן באתי לראשי הערים, אמרתי להם תעשו מקום אחד, כי שימי לב מה את אומרת. 124 אנדרטאות, יש לכם 124, כל פעם ראש העיר צריך לבוא באותו יום של הבחור שנרצח, ליד האנדרטה.

אדל מן:

פעם בשנה.

אייבי מוזס:

פעם בשנה.

אדל מן:

לא, פעם בשנה, בשנה הראשונה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

רק בשנה הראשונה?

אדל מן:

רק בשנה הראשונה.

אייבי מוזס:

אה, לא ידעתי... הבנתי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

... קובעת את השלט הנצחה.

אדל מן:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אחר כך זה מחלקת שפי"ע..

אייבי מוזס:

אז אני אמרתי, במקום פה, זה אנדרטה אחת, אחת, עם כל השמות, כי בירושלים היה... מספר רב של הפיגועים אז, ובכמה עיריות עשינו את זה אגב, פתח תקווה, רעננה, כפר סבא, עשו אנדרטה אחת עם כל השמות ושמות שם רשומים.. לאיפה עשינו את זה? ליד בתי ספר שהם שומרים על אנדרטה, יש את הגינון, יש את הכל, זה יותר מכבד..

אדל מן:

רעיון טוב.

אייבי מוזס:

במקום לכל רחוב ורחוב, שיש איזה שלט, בזמן ששם עוברים. לא כולל... במקום לבוא למקום כזה מה שהאדריכל שיעשה את האנדרטה של ירושלים, של ה-7.10, מדהים, מדהים, מדהים. שמות בצד של צה"ל, שמות של האזרחים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

נעצור פה,

אייבי מוזס:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כי יש לזה חלק ואני רוצה שנהיה צמודים...

אדל מן:

כן, ואני חושבת שעידו..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

נתתי לכם מספר דקות עם עודף, אז זה, תודה רבה, מרגש מאוד ואין לי רק להודות לך בשם כל העיר הזאת.

אדל מן:

שנעשה רק דברים שמחים.

דוברת:

אמן, אמן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אני מעבירה את רשות הדיבור ברשותכם, למזכיר העירייה מר עידו רוזנברג, בבקשה.

עידו רוזנברג:

קודם כל נעים מאוד. בהצלחה לכל החברים החדשים והוותיקים, ואלה שממשיכים. אני אתחיל במה שאדל סיימה. אז מי שמוביל את כל ועדת השמות זה יונה ואור, אז אני, כדי שאני לא אשכח, אני כבר נותן להם את הקרדיט, אני משתדל לא להפריע להם. ועדת שמות היא בעצם האחות הסליחה, הקצת יותר גדולה של הוועדה הזאת. היא ועדה שתפקידה בעצם לאשר הנצחה, סליחה, קריאת שמות במרחב הציבורי, בכל המרחב הציבורי, החל מכיכרות, סימטאות, רחובות, מעלי מדרגות, כל דבר שאתם יכולים לחשוב עליו, וגם פארקים, שנדבר עליהם בנפרד. אני רגע מתחיל

מהסוף. ירושלים, מצאי האיתורים הפנויים להנצחה בה, הוא דל, דל מאוד אפילו, ולכן, היום אנחנו נמצאים במצב שבו בעצם, אנחנו בוררים כל שם בקפידה רבה מאוד, אנחנו לא יכולים לאשר כל שם. מטבע הדברים, ירושלים היא עיר הבירה והרבה רוצים להיות מונצחים בה, גם כאלה שחיו ופעלו בעיר וגם כאלה שלא, ולכן, אנחנו בתחילת הקדנציה הזאת שינינו קצת את צורת העבודה שלנו. ומה זאת אומרת? עד השנה פעלה תחת ועדת השמות, או פעלו תחת ועדת השמות שתי ועדות מקצועיות, שדנו בעצם על אותם הדברים ובעצם אישרו את השמות, ובהחלטה של ראש העיר צמצמנו וכרגע יש לנו ועדה מייעצת אחת שתפקידה בעצם לעשות גו, נו-גו לכל השמות שמגיעים לאישור בוועדה הזאת, ומעליה ועדה של ראש העיר, ועדת השמות שתפקידה בעצם לאשר את השמות האלה, לאשר את האיתורים של השמות האלה, ולאשר הנצחה. בסדר? מה זו הנצחה? אמרנו לפני רגע, ועדת השמות יכולה לקרוא בשמות במרחב הציבורי, אבל היא יכולה גם לאשר הנצחה בתשלום. יש לנו אפיק שהוא לא בתשלום, כמו שאמרנו, אפשר להגיש בקשה, להיות.. שכל בקשה תידון בוועדה ותאושר או לא, ויש לנו אפיק של הנצחה בתשלום, הנצחה שבה לפרוע.. אפשר לשלם ולקבל קריאה של מרחב ציבורי כזה או אחר על שם אותו מונצח. זה משהו שקורה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

גם בנפגעי פעולות איבה?

עידו רוזנברג:

לא.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

לא. זה לא תופס?

עידו רוזנברג:

אה, רגע, כן. כלומר..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כלומר, זה גם יכול לתפוס על משפחה.

עידו רוזנברג:

זה יכול לתפוס גם על..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

שרוצה מעבר לסטנדרט.

עידו רוזנברג:

נכון מאוד. זה יכול להיות גם על..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
אוקיי.

עידו רוזנברג:
על שם בן אדם חי. בסדר? הוא יכול לשלם סכום, בסדר? סכום שהוא מוגדר, כלומר זה לא איזה..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
זה לא חאפ-לאפ, הוא לא שרירותי.

עידו רוזנברג:
זה לא איזה משא ומתן ולא.. בצורה לא נעימה כזו או אחרת, אלא זה תהליך מובנה דרך קרן ירושלים והם פועלים דרך אגף שפ"ע, כלומר, לוועדה מגיע משהו מאוד-מאוד מבושל, רק לאישור. אלה בעצם שני מסלולי ההנצחה. הוועדה מאשרת אצלנו בשנה כ-15 שמות, בסדר? שוב, אני מחזיר אתכם להתחלה, אנחנו נמצאים במצב מאוד רגיש.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
של מצוקת מרחב.

עידו רוזנברג:
כן. ויש לנו בשנה כ-60 בקשות שמגיעות אלינו. אנחנו, שוב, בפינצטה בוחרים את המתאימים ביותר על פי הזיקה שלהם, על פי התרומה שלהם לעיר, וזה בעצם הפעילות של הוועדה. שוב, ועדה מאוד-מאוד רגישה. אנחנו, אולי דבר אחד חשוב שצריך להגיד, אנחנו מאשרים בקשות להנצחה כעבור שלוש שנים מיום הפטירה. בסדר? זה חשוב שתכירו, כלומר, אם מגיעות אליכם בקשות כאלה או אחרות, אנחנו לא מאשרים בקשה מרגע הפטירה או נפילה, אלא כעבור שלוש שנים. ועוד שני דברים, אנחנו, הוועדה הזאת היא לא מוסמכת כרגע לדון בבקשות להנצחה של או חללי צה"ל או נפגעי או חללים של פעולות איבה, והם לכאורה מופנים או למשרד הביטחון או לביטוח לאומי נכון לעכשיו, למעט מקרים מאוד-מאוד חריגים שבסמכות הוועדה גם יש לה את הסמכות לבוא ולאשר אותם.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
כן.

עידו רוזנברג:
זהו.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אציין שאני בתור ראשת הוועדה פה, אני גם חברה בוועדת השמות אז יש את הקשר. ואני רוצה לציין גם אצלכם לטובה את העבודה שלך ושל אור. תבינו.. זו שנה שהבחורה הזאת מקבלת, אני לא מדברת עכשיו על ההנצחה של שמות, של אנשים שהלכו בשיבה טובה או שתרמו, אני מדברת על חללי מערכות ישראל, או חללי פעולות איבה, ומטפלת בהם ברגישות, בסבלנות. ואני אומרת לכם, משפחות שכולות, אתם יודעים את זה, בעיקר בשנה הראשונה, בעיקר אחרי אסון כזה קולוסאלי, נכון? אין לנו סבלנות, אנחנו על הקצה, אנחנו רוצים שידייקו בשם ובאות ולא שייהגו את זה.. זה, שום דבר הוא כמעט בלתי נסבל וכואב בעור, נכון? אז כל הכבוד, אני אומרת לכם, הבחורה הזאת, תעביר לה, אני קיוויתי שהיא תהיה פה.

עידו רוזנברג:

ויונה גם.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ויונה, כמובן. אני, יונה זה... אז זהו, אז תודה רבה לכם. אז אני הייתי רוצה לבקש מהגברת.. זה לא מופיע פה אמנם בסדר יום, אבל מאחר וחשבנו שעידו.. אבל את, אני שמחה שאת עושה את זה, איילת ששון, שעושה פה עבודה מדהימה, שממש בקצרה, כמו שאת רוצה ואוהבת, את היוזמה החדשה ו..

איילת ששון:

חדשה-ישנה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

חדשה-ישנה.

איילת ששון:

אז נעים מאוד, אני איילת ששון, מנהלת אגף שירות בעיריית ירושלים, שירות וחויית לקוח, גם כל הצד הדיגיטלי של העירייה. בעירייה קיים כבר לא מעט זמן, הרבה שנים, אתר ועמדת הנצחה לזכרם של נפגעי פעולות איבה וחללי צה"ל. קיים גם באתר לאורך כל השנים, וגם בקומה אפס מי שלא מכיר פה בכיכר, יש עמדת הנצחה שמנציחה גם את החיילים, וגם את נפגעי פעולות האיבה. זה חברה חיצונית שאנחנו שוכרים את שירותה, כבר לדעתי יותר מעשור שנים. ובאמת, בגלל שהיא ישנה וקצת עתיקה, אז גם חויית המשתמש בה היא טיפה קצת מיושנת ובאמת בימים האלה אנחנו עושים מאמץ כדי לשפר את חויית המשתמש, גם באתר וגם בעמדת ההנצחה. אני מקווה שהשנה הבאה תביא כבר בשורה של נראות וחוויה אחרת. מלבד זה, אנחנו, כמו שאמרה גם אדל, אנחנו מסייעים להם בכל הקטע הדיגיטלי וכל מה שקיים באתר להנצחה של נפגעים בפעולות איבה,

האנדרטאות ודברים כאלה, אז זה מה שאנחנו, חלק ממה שהעשייה שלנו עוסק. כל הערוצים הדיגיטליים נמצאים באגף ולכן אנחנו בעצם הפנים הדיגיטליים לתושב, מעבר לשירות. זהו.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

קודם כל, תודה רבה. קיימנו כבר כמה מפגשים עם עידו ועם איילת ועוד כמה גורמים מקצועיים בהם ביטוח לאומי, וכל הכבוד לכם על כל מה שאתם עושים.

איילת ששון:

אפשר להגיד שבאמת, הבן האדם שמתחזק את העמדה, מי שלא מכיר את האתר, הוא גם... מתחזק גם את האתר של ביטוח לאומי ועוד הרבה אתרים והוא באמת עושה עבודה, מעבר רגע נניח רגע לחוויית המשתמש, של באמת של איתור המידע גם אחרי מועד הרצח או הנפילה, ומביא מידע אקסטרים, כאילו ממש, תוכן מבתי ספר ודברים כאלה ומחבר את זה לתוך הנופל. ולכן חשוב לנו להעשיר את הידע, רק להעביר את זה באמת לתצורה של 2024, וזה באמת מה שאנחנו מנסים לעשות, ולשלב גם את האנדרטאות בפנים או..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן.

איילת ששון:

או עוד דברים כאלה בהחלט.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תודה רבה, איילת, ממש תודה. אני מזמינה את הגברת ענבר דויד, שהיא ראש המחלקה במשרד הראשי בביטוח לאומי, מנהלת אגף נפגעי פעולות איבה. ונמצאת פה גם גלית. מה שם המשפחה? רק שכחת.

גלית בר-נתן:

גלית בר-נתן.

אייבי מוזס:

בר-נתן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בר-נתן, נכון, נכון, בר-נתן. בביטוח לאומי.

גלית בר-נתן:

כן. אני עובדת באגף של ענבר ומרכזת את נושא ההנצחה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תראו, קודם כל, אני אציין שאני מאוד גאה שצירפנו את גורמי ביטוח לאומי שלא היו בוועדה עד היום פה בירושלים ולי זה נראה, אני עסקתי בנפגעים בפיקוד המרכז אמרתי... אחד על השנייה, ארבע שנים וזה היה טבעי שאנשי ביטוח לאומי הם חלק מהוועדה אפילו הצבאית. וכשבאתי וראיתי שאין, אז אני מאוד גאה על החיבור הזה. ונמצאת פה גם אתי ידעי, שהיא מהסניף הירושלמי והיא חברת ועדה, ממש.

ענבר דויד:

היא מנהלת המחלקה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

היא מנהלת המחלקה. וישבנו איתה והיא אישה מדהימה. עושים עבודה מדהימה, ואני גם מודה לכם שבאתם מהמשרד הראשי. אנחנו רואים בהרצאה שלכם או במצגת שלכם נושא מאוד חשוב, שלנו יש בו פער בידע בעצמנו כאזרחים וגם כשליחי ציבור ואנשי העירייה. אז תודה רבה לכם.

ענבר דויד:

אז קודם כל, תודה על ההזמנה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ברור.

ענבר דויד:

וכדי שקצת נעשה אתנחתא אחרת, אז נתחיל דווקא בסרטון שהכנו ליום הזיכרון, ואני אגיד שביטוח לאומי עובד בשיתוף פעולה מלא עם ארגון נפגעי פעולות איבה. אז ככה טעימה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אולי תתקדמו קצת, מה אתם יושבים כל כך רחוק?

ענבר דויד:

טעימה קטנה על איך נראה קצת...

מתוך הקרנת הסרטון:

ענבר דויד:

תנועות הנוער מניחות נר ודגל על קברי כל חללי נפגעים..

ענבר דויד:

אז אני אגיד ככה, שהטיפול בנפגעי פעולות איבה הוא בעצם תחת חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה 1970 התש"ל. ובעצם החוק רואה באזרח שנפגע מפעולות טרור, סוג של חייל ויש סעיפים בחוק, כמו סעיף 4, כמו סעיף 7 שמפנים אותנו, אם זה נכים אז זה בחוק התגמולים בשיקום של נכי צה"ל, ואם זה משפחות זה הסעיף 9 מפנה אותנו לחוק משפחות החיילים שנספו במערכה. אוקיי? ככה שיש הגבלה מלאה בין הזכויות וההטבות של משפחות שכולות צה"ל, לבין האוכלוסייה האזרחית, וזה בעצם אם יש מדרג של שכול, אז זה המדרג הגבוה ביותר שבו המדינה אומרת, אני לוקחת אחריות על ביטחון אזרחי, בארץ ובחו"ל. אוקיי? זה ככה בגדול, זה המעטפת, כשבעצם זו גמלה אוצרית, אוקיי? זה לא חלק מהתגמול של ביטוח לאומי, זאת אומרת ביטוח לאומי משופה על ידי האוצר, זו אמירה, ובעצם זה, הזכויות האלה, אנחנו מלווים את האנשים מרגע האירוע לאורך כל מעגל החיים ובכל מעגלי החיים השונים. זאת אומרת, אם הורה שכול צריך מטפלת, אז הוא יוכל לבחור להיות תחת כהורה שכול עם מטפלת, אוקיי? הוצאות ריפוי להורה שכול, או הבראה הוא מקבל, אוקיי? כל מעטפת החיים שהוא זקוק לה במהלך החיים, אנחנו מלווים אותו. בביטוח לאומי שני אגפים מטפלים בנפגעי פעולות איבה ובמשפחות השכולות, אגף נפגעי פעולות איבה שהוא אחראי על התגמולים, ואגף השיקום ששם יש עובדים סוציאליים שבעצם מלווים על כל המעטפת הפסיכו-סוציאלית. הראייה היא ראייה מערכתית של ההורה והמשפחה, ויש זכויות ליתומים ויש זכויות לאחים ויש תמיד נשמור על המשפחה. האירוע הנוכחי של השביעי באוקטובר, הפגיש אותנו עם דברים שלא ידענו, גם נכנסו אוכלוסיות חדשות, כמו למשל חטופים, שנאלצנו בבזק לתקן חקיקה חדשה, אוקיי? על החטופים. והיו לנו שני רבדים, רובד ראשון, הקבלנו אותם למשפחות השכולות, ורובד שני בעצם היה לנו חוק תגמולים למשפחות החטופים, אוקיי? אחר כך נוצרו עוד כמה חוקים, זה הפגיש אותנו עם אוכלוסייה אחרת, והאירוע של השביעי, מתקפת המחבלים של השביעי באוקטובר, הפגיש אותנו עם גם משהו נוסף שפחות הכרנו, זה שכול של קהילות, אובדנים של קהילות. ומעבר לכל זה, זה לא דומה לפיגוע רגיל שבו בעצם בדרך כלל בפיגוע, יש אירוע, הוא מתחיל והוא נגמר כעבור כמה דקות, יש התחלה, אין את הסוף. כאן האירוע לא נגמר, לא נסגר, ומחייב אותנו להתנהל באופן שונה. אנחנו רואים את זה על הפגיעות המאוד גדולה, הנפיצות מאוד גדולה. גם של המשפחות וגם של העובדים וגם להכיל את זה ולהחזיק את זה ולהחזיק את התקווה, ואנחנו בימים מאוד-מאוד קשים, עם שנה מאוד-מאוד, בעצימות מאוד גבוהה, מאוד אינטנסיבית, לא פשוט. אני אעביר את זה למימד.. אז קצת תמונת מצב, נתונים יבשים. אז סך הכל, אני אפריד. חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה הוא 1970, אוקיי? אבל בעצם נושא ההנצחה הוא רחוק יותר, אוקיי? ישבה ב-1998 הייתה ועדת מלץ, ובעצם היא הגדירה מי יונצח כחלל פעולות איבה. עד אז היה לנו את חוק נפגעי הספר, ובעצם היא אמרה, היא הכירה בכל מי שהוא נרצח מ-1860, אוקיי? אז אנחנו נפריד בין כמות החללים של העיר ירושלים, שאתם תראו כאן שבעצם חלקם... מ-1860. דרך אגב, הראשון היה ירושלמי...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
... אלקנה בוחבוט הוא ממבשרת.

ענבר דויד:
מי?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
אלקנה בוחבוט הוא ממבשרת.

ענבר דויד:
נכון.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
הוא לא מירושלים.

ענבר דויד:
כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
אוקיי, אבל בסדר, אנחנו..

גלית בר-נתן:
נכון.. לצד ירושלים..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
אני מבינה, זה בסדר, רק רציתי..

אדל מן:
מה זה חללים בני תושבי ירושלים?

ענבר דויד:
זאת אומרת שלפי משרד הפנים הם היו, הם גרו בירושלים בקרות האירוע. עכשיו למה כתבנו..

אדל מן:
ומה זה חללים מהשבעה באוקטובר? כ-22.

ענבר דויד :

כמה נרצחו בשביעי באוקטובר, אוקיי? מתוכם.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

אז אוקיי, זה 22.

ענבר דויד :

בסך הכל, תושבי ירושלים הם 1,041. מתוכם כמה נרצחו, אם אני עושה פילוח בשביעי באוקטובר, אוקיי? מהשביעי באוקטובר..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

לא מהשביעי,

ענבר דויד :

לא, מהשביעי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

זה בשביעי באוקטובר, זה לא..

ענבר דויד :

לא, מהשביעי.

אדל מן :

לא, מהשביעי.

ענבר דויד :

מהשביעי באוקטובר הסתדר..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

זה לא מסתדר לי.

אדל מן :

זה לא מסתדר לי..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

זה לא מסתדר עם הנתונים שלנו.

אדל מן:

... זה לא מדויק...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה רק בשביעי באוקטובר מה שאת מראה עכשיו.

אדל מן:

לא, לא, לא..

ענבר דויד:

לא, לא, לא...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

לא?

ענבר דויד:

מהמסיבה כ-13. למה לא?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

לא, כי אל תגידו כ.. כי זה בני אדם, אנחנו לא אומרים..

ענבר דויד:

לא, לא, לא. אני מבינה אותך..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אבל יש סיבה..

ענבר דויד:

היה לנו דילמה על זה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תקשיבי,

ענבר דויד:

אנחנו אף פעם לא עושים את זה..

אדל מן:

אז לנו יש נתון אחר.

אתי ידעי:

נגיד, אם יש מישהו מגבעת זאב..

ענבר דויד:

לא, אבל זה רק לפי יישוב.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

הנתון הזה שווה בדיקה אבל בסדר, זה פחות..

ענבר דויד:

אני אגיד משהו, אני אגיד משהו. יש אנשים שלפעמים משכירים בתים ולא שינו כתובת.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אוקיי.

ענבר דויד:

ולא שינו כתובת.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אוקיי, אז הנתונים...

ענבר דויד:

אז בגלל זה אני מעזה להגיד, אני אמרתי, היה לנו דילמה איך להציג..

אדל מן:

אה, יכול להיות שיש פרמטרים שאתם מחשיבים שאנחנו, אוקיי,

ענבר דויד:

כן.

אדל מן:

יכול להיות קטגוריה...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה הפער, זה הפער.

ענבר דויד:

.. אבל זה בשוליים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

היא מדברת על הנתון הרשמי וזה בסדר גמור. אנחנו..

ענבר דויד:

כי את ביקשת נתונים, אז אמרתי, בכל ... ואנחנו עשינו ככה....

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אנחנו ידענו שיהיו פערים בין הנתונים, ידענו..

ענבר דויד:

והם לא גדולים, הם לא גדולים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

דיברנו על זה. זה בסדר.

ענבר דויד:

הורים שכולים, יש לנו 271. אלמנים 173, יתומים... חטופים דיברנו. נפגעים מהשביעי באוקטובר, אתם רואים, יש לנו 590. נפגעים הכוונה היא מי הוכר כנפגע פעולות איבה. אני אגיד ככה, לצורך הכרה כנפגע, ביקשו ממני שגם אני אגיד קצת לא על החללים, למרות שזה ועדת הנצחה כי אי אפשר להתעלם מרוח התקופה. אז ככה אני אגיד, היה אירוע, מי שמכיר באירוע איבה, ומי שמכיר במשפחה או בחלל כחלל פעולות איבה, זה לא ביטוח לאומי, זה משרד הביטחון, זה סעיף 10 לחוק, שאומר שהרשות המאשרת, זאת אומרת גוף במשרד הביטחון, לכם אני אומרת הגוף הזה זה אדם אחד, קוראים לו עורך דין ידידיה אורון, הוא הגוף שמאשר אם זה אירוע איבה, אוקיי? ולא אירוע פלילי. למשל, אם הדקירה הזאת הייתה על רקע לאומני ולא על רקע פלילי, והאם נותר נזק, אוקיי? כי נפגע פעולות איבה, לא מספיק רק שנכחת באירוע, אלא גם צריך להיוותר נזק, והוא מוגדר כנפגע פעולות איבה. אז יש 590, מתוכם 137 שורדי מסיבה, זאת אומרת היו, או היו ארבע מסיבות באותו ערב, היה הפסיידאק, היה הנובה, היה זיקים, אוקיי? אז הם.. אז ככה, אנחנו חברים ב-הנוהל חבצלת פיגועים. הביטוח הלאומי חבר בנוהל חבצלת פיגועים, כשהנוהל הזה שותפים לו כמה משרדי

ממשלה, משרד הפנים הוא המוביל שם, זה תחת משרד רה"מ. והנוהל הזה בעצם מטרתו להביא חלל לקבורה. גם אתם ברשות המקומית חברים, בדרך כלל זו נציגת הרווחה ואנחנו עובדים כתף בצד כתף בתהליך הזה בכל סידורי הלוויה. הביטוח הלאומי בעצם על פי החוק, על פי נוהל חבצלת פיגועים, אנחנו אחראים לנושא ההסעות ואחראים לנושא המים. אם צריך והעירייה הביאה סוכת אבלים, אז אנחנו גם נסייע בזה. מה שעשינו במלחמת חרבות ברזל, חלק מפישוט תהליכי העבודה, ייעול תהליכי עבודה, זה הציל אותנו. היה מדובר בעשרות הלוויות ביום, אף חברת הסעות לא הייתה עומדת בזה, אנחנו עובדים לפי מכרז חשכ"ל, ופשוט נתנו מענקים למשפחות, בכסף, שהן ייקחו את ההסעות שהם בוחרים. כל משפחה קיבלה מענק, גם ההורים, גם האלמנה ויכלו לרכוש הסעות או כל ציוד שמתאים להם. וזה עבד מאוד טוב, מאוד נכון, היה לנו הרבה יותר מכבד ומכובד עבורם, ואנחנו בינתיים ממשיכים במתכונת הזאת. אנחנו גם פישטנו את התהליכים ואנחנו יותר לא מבקשים תביעה כמשפחה שכולה, אנחנו יודעים למשוך את הנתונים מתוך המערכת. ברגע שאנחנו יודעים מי החלל דרך חבצלת פיגועים, אנחנו גם יודעים מה חשבון הבנק שלו, אוקיי? יש לנו את זה במערכות, ואנחנו כבר מתחילים לשלם לו מענקי אבל, מענק התאלמנות, מענקים ראשוניים שיהיה למשפחה כסף...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ואם נסתכל כרגע על המעטפת המרשימה הזאת שהיא אמנם לא קשורה ישירות לנושא... אבל ביקשנו ממך כי בכל זאת שנה חריגה. איפה פה נכנסים האלמנטים של ההנצחה? אני רואה גם רכישת חלקת קבר לחלל, שזה בפירוש חלק מההנצחה.

ענבר דויד:

אז אני, אני אגיד...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אה, זה מגיע? אוקיי, אני מחפשת את זה ואני לא מוצאת.

ענבר דויד:

כן, כן. אני אגיד ככה, קודם כל, מאוד חשוב לעזור למשפחה להתארגן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

נכון.

ענבר דויד:

זה לא דבר מתוכנן למשפחה, זה הוצאות מאוד גדולות וחשוב לתת את התמיכה. אנחנו גם מגיעים בשבעה הביתה, בשבעה לנחם, בדרך כלל זה פקידת תביעות איבה עם עובדת שיקום. מאתרים

צרכים, מזהים מה קורה במשפחה, מי הכוחות, מה נדרש, ומנסים לסייע להתארגן. לדוגמה, אם יש ילדים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אם יש?

ענבר דויד:

ילדים קטנים, אוקיי? אם אנחנו רואים חתך סוציו-אקונומי מסוים, לפעמים אנחנו פוגשים שם ילדים עם צרכים מיוחדים, אנחנו כבר עושים מיצוי זכויות, אוקיי? עוזרים למשפחה להתארגן, לראות ככה מה הכוחות שלה. אנחנו מממנים לעניין שאלתך את הוצאות הקבורה, יש מענק להוצאות קבורה שהמשפחה מקבלת אותו. סביב הצהרה, מי שנשא בהוצאות הקבורה, הוא מקבל את זה, זה סכום מאוד יפה,

יעל לב-שני:

מרשים מאוד.

ענבר דויד:

זה השכר הממוצע במשק, זה 12,530 ומשהו. במידה והחלל, חלל איבה יכול על פי חוק התגמולים, להיקבר באיזה רשות מקומית שהוא רוצה, אוקיי? נגיד, אם משהו גר בכפר סבא והוא בוחר להיקבר בירושלים, הוא יכול. אוקיי? ואם נדרש ממנו סכום, אז יש השתתפות שלנו בעלות הזאת. החוק אומר, עד פי שניים מרכישת חלקת קבר בחיים באותו בית עלמין. אוקיי? אז לרוב, הסכום לא עולה, אבל אם משפחה בוחרת לרכוש חלקת קבר לא ברשות המקומית שהוא טמון בה, בהחלט יש לזה מענה בחוק. הטסות של בני משפחה מחו"ל, קרבה ראשונה אנחנו מטיסים אותם לארץ, לצורך השבעה, דואגים להם גם למלון, לשישה לילות. ואנחנו מטיסים את הגופות לחו"ל. במלחמה הזאת הטסנו 68, 69 גופות לחו"ל. היו לנו הרבה מאוד עובדים זרים מתאילנד, לפי חוק התגמולים, כל מי שנכנס לארץ כחוק, לא רק תושב ישראל, אלא כל מי שנכנס לארץ כחוק, והוא נפגע בפיגוע איבה, הוא זכאי לאותן זכויות כמו כל משפחה שכולה. ועובד סוציאלי מלווה את המשפחה לאורך כל החיים. אנחנו בהתחלה נפגשים איתם על בסיס שבועי, בקשר איתם אפילו על בסיס שבועי, ואחר כך לאט-לאט זה מתרווח, ככל שהמשפחה מצליחה לעמוד יותר על הרגליים, הם מקבלים טיפול נפשי, שיקום תעסוקתי לצד התגמולים החודשיים. אוקיי? התגמולים החודשיים זה בהתאם, זה מונה מגודל, הרכב המשפחה, אוקיי? בהתאם למספר הילדים עד גיל 21, או 22, תלוי אם זה הורים שכולים או אלמנות, אוקיי? עם יתומים זה עד גיל 21, אז האלמנה מקבלת בגינם תוספת בתגמול, תוספת מאוד משמעותית, זה יכול לנוע בין עשרת אלפים שקל לאלמנה ללא ילדים, ל-27 אלף שקלים לאלמנה עם ילדים, זה טווח המחירים, עם הרבה ילדים, עם עשרה ילדים, והורה שכול זה בסביבות ה-8,300 בערך ללא ילדים, וזה יכול להגיע עד 17 אלף, אוקיי? תלוי מספר הילדים. תגמולים שהם בהחלט משמעותיים. רצית להגיד משהו? ... אוקיי. אז..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה בפירוש המעט, אבל זה מרשים עדיין. אני לא ידעתי למשל על חלק מהדברים.

ענבר דויד:

הסכום.. גם מענק אבל, הוא 8,034 שקלים. זה לא מעט, וזה מסייע. זה לא המון, אוקיי? יש לנו גם אפשרות במקרה...

יהודה פרוידגר:

איך נהיה 34?

ענבר דויד:

סליחה?

יהודה פרוידגר:

איך נהיים המספרים המדויקים?

דוברת:

לפי המדד.

יהודה פרוידגר:

זה צמוד למשהו? לא, 8,034, כאילו..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

טוב, זה, זו שאלה שכבר לא שואלים...

יהודה פרוידגר:

לא, אז אני שואל, זה משהו צמוד שעולה כל?

ענבר דויד:

כן, כן, כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בטח, בטח.

יהודה פרוידגר:

בגלל זה, זה מגיע למספרים כאלה לא שלמים.

ענבר דויד :

כן, כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

ברור.

דובר :

כל הדברים האלה, זה מתואם עם צה"ל.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

עם צה"ל, ברור. זה הכל מנסה לא לעשות הבחנות בין חללים וזה.

דובר :

בדיוק.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

הנה, אנחנו מגיעים לחלק שמאוד היה חשוב לנו פה בוועדת ההנצחה. נשמח..

ענבר דויד :

ביקשת, קיבלת. אז ביום הזיכרון, אז אני אגיד ככה, על השנה הזאת, מאוקטובר, אני אגיד ככה, עד יום הזיכרון היה לנו 753, אוקיי? אז תראו כמה הרבה כבר, נורא.

יעל לב-שני :

זה הכל חללים?

ענבר דויד :

לא, סליחה. סליחה, אני טועה. אני טועה, לא עד יום הזיכרון. באוקטובר זה היה 753, ביום הזיכרון היו 830.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

אזרחים, יעל.

ענבר דויד :

אזרחים, אזרחים. מאז השביעי באוקטובר, אוקיי? בסדר? אלה מספר האזרחים כולל חמשת החטופים..

יהודה פרוידגר:

ששת.

ענבר דויד:

ששת אבל אחד חייל. אני מדברת רק על אזרחים. אוקיי? אז ביום הזיכרון הממלכתי השנה הרגשנו שזה יום שונה, ורצינו לעשות טקס שונה, אז לצערנו היינו צריכים להרחיב את הלוחות. יש לנו אנדרטה בהר הרצל, והרחבנו קיר נוסף, ועשינו טקס הסרת הלוט במעמד השר, והרכנו ראש, עם הארגון היציג לזכרם של כל אלה שנרצחו. יש לנו מדי שנה טקס יחד עם משרד הביטחון בכנסת ישראל, טקס שירים לזכרם, מוקרן בטלוויזיה, מאוד מכבד, מאוד מחבק, עם סיפורים אישיים של המשפחות, כי תמיד סיפור אישי הוא נוגע, הוא מחבר, אתה מתחבר לטקסט. אנחנו מזמינים את המשפחות שעושים עליהם את הסרטים, גם כל התהליך של הצילום יש בו איזשהו תהליך תרפויטי, תיעודי, נשאר להם הסרט אחר כך. הכנו, עשינו טקס ממלכתי בהר הרצל. מדי שנה משרד הביטחון עושה בשעה 11:00, אנחנו עושים בשעה 13:00,

יהודה פרוידגר:

באחת.

ענבר דויד:

אוקיי? באנדרטה. אנחנו בנינו אנדרטה ב-1998, שנמצאת בהר הרצל. וזה גם חלק מהמלצות ועדת מלץ. את רוצה להגיד כמה מילים על זה?

גלית בר-נתן:

באנדרטה חקוקים שמות כל חללי פעולות האיבה, אנחנו דואגים כל הזמן...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

מכל הארץ.

גלית בר-נתן:

מכל הארץ.

ענבר דויד:

מכל, לאורך דורות.

גלית בר-נתן:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

מזלמן צורף, נכון?

ענבר דויד:

כן.

גלית בר-נתן:

בדיוק.

יהודה פרוידיגר:

זלמן צורף. ...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

1873 או 1874..

ענבר דויד:

לא, 51'.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

51', נכון.

יהודה פרוידיגר:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אולי 57'?

גלית בר-נתן:

האנדרטה הזאת לא ברורה מאליו, כדי להקים את האנדרטה היה איזשהו מאבק, שבסופו של דבר התקיימה ועדה, ועדת מלץ שהחליטה כיצד הם יונצחו והחליטה מי יונצח והחליטה מתי יהיה הטקס. ולארגון היציג היה שם חשיבות גדולה במתן ההחלטות. האנדרטה היא מאוד-מאוד מרגשת, ושם במתחם הזה, גם ייבנה היכל הזיכרון שעוד מעט ככה, ענבר גם תרחיב עליו את הנושא. ושם גם נמצא הטקס הממלכתי כל שנה.

יהודה פרוידגר:

יש לכם סיכת דש מיוחדת?

ענבר דויד:

כן. בנינו לפני שנה סיכת דש מיוחדת, האמת שרציתי להביא..

אייבי מוזס:

אבל יש לזה איזה שינוי, עם.. היה לנו שיחה עם אבי מועלם ביחד עם המנכ"ל. יש סיכה אחידה שלהם, יהיה כתוב מערכות ישראל ופעולות איבה.

ענבר דויד:

בסיכה שלהם או המדבקה?

אייבי מוזס:

במדבקה, במדבקה.

ענבר דויד:

ויש גם מדבקה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

מדבקה.

ענבר דויד:

אבל יש לנו סיכה.

אייבי מוזס:

כן, אני יודע. סיכה זה...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תעבירו אותה בינינו.

אייבי מוזס:

כן. המדבקה תהיה ביחד.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן. אל תעסקו בהיכל הזיכרון, כי אתי, כי קודם כל בוועדה הבאה אנחנו נרחיב שם, ממש נביא את המצגות, ואייבי מדבר בסוף על זה, ככה סיכמנו. אז אתם אל תרחיבו, כי גם הזמן שלכם נגמר.

ענבר דויד:

אין בעיה. אז ככה, הכנו סרטים ליד, שהיה כתוב לנצח אזכור אותך תמיד.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן, ראיתי.

ענבר דויד:

סיכות דש אתם רואים, וראיתם את הטקס של הנחת תנועות הנוער, יש לנו שיתוף פעולה עם תנועות הנוער, ביטוח לאומי מסבסד את זה. הנחת נר ודגל על קברות הצדיקים, אה, קברות החללים, בהחלט צדיקים, שהמטרה היא גם אלמנט חינוכי במרחב הציבורי. ואנחנו מדי שנה שולחים גם איזושהי מזכרת זיכרון לכל המשפחות. השנה, ככה בתיאום עם הארגון וברגישות רבה לאור תחושת העם, למרות שרכשנו כבר את המזכרת, את השי, עצרנו את זה ונתנו רק אגרות של, אגרת של ראש הממשלה, של שר ושל.. השר יחד עם ממלא מקום מנכ"ל. בנינו מיצג אומנותי על האנדרטה. לגמור? אוקיי. עשינו אנדרטה..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

לא לגמור, להזדרז כי זמנך כבר עברת אותו בהרבה.

ענבר דויד:

ויש לנו את אתר לעד.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

סליחה שאני הרעה.

ענבר דויד:

לא, אין בעיה. אתר לעד, שם מונצחים כל החללים עם אפשרות, אנחנו מעודדים את המשפחות, פונים אליהם, לכתובת קורות חיים, סיפור החיים של היקיר שלהם, מדי שנה, ועכשיו זה היה לפני איזה חודש, חודש התחלנו לפתוח את... לא, פחות מחודש, בסוף אוגוסט, אנחנו יוצאים בקול קורא להנצחה במרחב הציבורי. זה נועד..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ואנחנו גם נשתתף פה, יכול להיות שאיילת כבר עשתה..

ענבר דויד:

אוקיי. זה נועד..

גלית בר-נתן:

אתם השתתפתם לפני... אתם כבר הגשתם בעבר גם.

ענבר דויד:

הקול קורא לא נועד לפרטים, אלא לגופים ציבוריים. זה או רשויות מקומיות.

גלית בר-נתן:

אבל זה לא פעם ראשונה.

ענבר דויד:

או מוסדות ציבור.

גלית בר-נתן:

אתם הגשתם גם לפני שנה, או שנתיים, לספרים.

ענבר דויד:

אוקיי. אז אני אדבר כאן על בין הנצחה אישית לקבוצתית. אז כמשפחה, אלמנות והורים מקבלים בחודש השישי דרך אגב, משרד הביטחון נותן בחודש ה-11, אנחנו בחודש השישי, מענק הנצחה אוטומטי..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אבל אם משפחה שאף פעם לא מימשה את הזכות הזאת, אחרי עשר שנים נזכרה עכשיו, היא תהיה זכאית בדיעבד.

ענבר דויד:

על מה?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

להנצחה אוטומטי?

ענבר דויד:

לא זה, אין דבר כזה, לא שואלים אותם, זה בתלוש.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אה, זה בתלוש?

ענבר דויד:

כן. הם לא צריכים להביא כלום...

גלית בר-נתן:

הם לא צריכים לעשות הנצחה כדי לקבל את זה..

ענבר דויד:

הם לא צריכים להביא כלום.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

הם לא צריכים. הם אפילו לא צריכים להוכיח...

ענבר דויד:

הם מקבלים את זה בתגמול של החודש השישי, 8,600 שקלים, אוקיי? אם משפחה..

אייבי מוזס:

יש חידוש הקבר..

ענבר דויד:

אם משפחה מחליטה לעשות איזושהי הנצחה בנוסף של עצמה, תמורת קבלות היא תוכל לקבל עוד 15 אלף שקל. וזה מעבר לזה שאם הם מתארגנים כעמותה ורוצים לעשות משהו במרחב הציבורי והם מגישים לקול הקורא, כן, זה לא קשור. אנחנו נותנים מדי שנה להורים השכולים, או ו... לא, ולאמנה, אוקיי? מענק אזכרה שנתי ביום השנה, בחודש השנה, זה גם אוטומטי בתגמול, לא מעניין אותנו כלום, אוקיי? וזה פר-חלל. זאת אומרת, אם משפחה איבדה שני יקירים, אז היא תקבל לכל חלל את ה-1,047, ומדי חמש שנים, מענק אחזקת הקבר. מי שרוצה לעשות שיפוץ. במרחב הציבורי, אמרנו... קול קורא ובניית היכל וטקסים ממלכתיים, אז בבקשה... אתה רוצה להגיד קצת על בניית היכל הזיכרון. אתה רוצה, אתה תגיד אחר כך, אז אני לא אגיד.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

הוא בסוף, רק תסיימי את החלק שלך ואז נוכל לעבור לנתי..

ענבר דויד:

אוקיי, אז אני אגיד, אוקיי. אז השנה. יש לנו את טקס האזכרה בשביעי באוקטובר. אייבי ידבר על היכל הזיכרון שעכשיו אנחנו מאוד מושקעים בו, בדיוק היום סיימנו סיור. לכבוד יום הזיכרון לחללי שביעי באוקטובר, הייתה החלטת ממשלה ש-כ"ד תשרי, התקיים השנה ב-כ"ה, אבל כ"ד תשרי הוא היום הממלכתי לחללי השביעי באוקטובר. יתקיים טקס בהר הרצל, טקס ממלכתי. כתוב כאן בשעה 13:00, היום אמרו לי כנראה בשעה 16:00 בהר הצל וזה מדי שנה. השנה, יהיה גם יום טקס אזכרה בשביעי באוקטובר, שזה יהיה חד-פעמי ואת זה אתם יודעים יותר טוב ממני מהתקשורת. אלה ההיערכויות שלנו, אנחנו נתנו לכל משפחה סכום, החודש הם קיבלו ב-01.09 בתגמול החודשי 1,500 שקלים לטובת הסעות, עוד פעם שכל משפחה תחליט אם היא מוציאה הסעות, לא מוציאה הסעות, תוכל לנהל את זה, מי שתוצאה פרונטלית שאנחנו נעזור לה, אנחנו נעזור לה באהבה ואנחנו נקזז את הסכום הזה. עובדי השיקום ועובדים של איבה יילכו לביקור בית עם מזכרת שהכנו עבורם. המזכרת היא ככה חלוקי נחל ששמנו שם נר זיכרון, עם דגל ישראל, עשינו איזו מזכרת. אנחנו עושים הרצאות בזום לסדנאות פרונטליות שבהם אנחנו מזמינים משפחות להשתתף, להירשם ולהשתתף. בכל סניפי הביטוח הלאומי אנחנו מכינים פינות זיכרון עם נרות זיכרון לחללים, עם סרט רץ עם כל שמות החללים, עם כל 874 חללים. אתר לעד, תגברנו אותו בפס רחב יותר, שלא יהיה ככה איטי כמו פה, ואנחנו כמובן נעדכן את כל השמות באנדרטה. אנחנו עומלים קשה על כל ביקורי ההתייחדות והטסת עשרות בני משפחה ארצה. טוב, איגרת, אנחנו נשלח איגרת למשפחות על כל הפעילויות השונות שאנחנו עושים. עיצוב עטיפה לנר הזיכרון, ותגברנו את קווי הסיוע לתמיכה נפשית, יש לנו בנט"ל, יש לנו בקואליציה לטראומה, מי שירצה מענה טלפוני. אלה תקופות של מהמורות, מהמורות למשפחות אבל מהמורות גם לנפגעים ובכלל לעם ישראל, תקופות שהם יותר חלשות ואנחנו יודעים שגם השורדים של נובה, וגם המשפחות השכולות, זה תקופות מאוד-מאוד קשות. סליחה. ..

יהודה פרוידגר:

מה קורה אם יש נפגע טרור שהוא אזרח ישראלי אבל המשפחה שלו בחוץ לארץ?

ענבר דויד:

אז אנחנו מטיסים אותם לארץ.

יהודה פרוידגר:

כן, אבל משהו מהזכאויות?

ענבר דויד:

הם מקבלים אותו דבר.

יהודה פרוידגר:

אותו דבר?

ענבר דויד:

אם הוא נרצח בארץ? כן.

יהודה פרוידגר:

כן.

ענבר דויד:

כן.

יהודה פרוידגר:

אם הוא נרצח בארץ אבל המשפחה היא לא..

ענבר דויד:

יש לנו, הכפלנו את מספר המשפחות השכול.. הזרים שלנו. אוקיי? גם תאילנדים..

יהודה פרוידגר:

כל התאילנדים, כל מי שנהרג,

ענבר דויד:

כן.

יהודה פרוידגר:

וכל המשפחה שלהם בתאילנד,

ענבר דויד:

אותו דבר.

יהודה פרוידגר:

מקבלים את כל ה...?

ענבר דויד:

מקבלים...

יהודה פרוידגר:

את כל זה?

ענבר דויד :

כן. באמצעות הקונסוליות, אנחנו מקבלים את כל הנתונים, אוקיי? והם מקבלים תגמולים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

אני מאוד מודה לך. למפגש הבא, אז אתי, אני מקווה שאתם תבואו שוב, גלית וענבר, ונשמח לנתונים מפולחים, אבל על זה נדבר כבר איך נכון. לפני שאנחנו ממשיכים, אני רוצה רק להיפרד מהילד המדהים הזה, שהשתחרר מהצבא עכשיו. שי יוסף הראש, שהוא חבר אישי של ענר שפירא, וששבעת חבריו בעצם נרצחו מהשכבה בהימלפרב. זה בחור פעיל מאוד, אקטיביסט ירושלמי חבל על הזמן, בוגר הימלפרב, השתחרר רק השבוע. באמת לא חשבנו שנשב פה היום... ושחברך הרש יהיה נרצח פעולות איבה, קיווינו מאוד שהרש יחזור, גם החבר של הבן שלי, ואני מודה לך שהגעת, היה לי חשוב שתהיה פה. שנוכח שיש שכבה נוספת של חברים שאיבדו, יש כאלה שאיבדו שבעה חברים. שחר פרידמן, אריאל רייך, ענר שפירא הבן של משה, בן זוסמן, דביר ברזני שפגשנו את אבא שלו פה שבוע שעבר והתרגשנו מאוד, וכמובן ואוריה גושן שאביו עובד בעירייה, והרש. תודה שי, כל הכבוד לך, תודה שבאת לכבד אותנו.

שי יוסף הראש :

תודה רבה לכם.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

אם אתה רוצה עוד להישאר, עוד יש לך כמה דקות.

שי יוסף הראש :

אני מצטער, ממחר לשבעה אצל הרש..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

אוקיי.

שי יוסף הראש :

...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה :

תודה.

שי יוסף הראש :

תודה משה, שאתה כאן. ותודה ליעלה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תודה. שלא תדעו עוד צער.. אני רוצה להגיד משהו בהקדמה למה שאמר שמוליק בהתחלה, אנחנו ועדה סטטוטורית, מחויבת, אבל אנחנו לא ועדה שמצביעה ולא לוקחת. אבל מה? דווקא יש, דווקא במקום הזה שאנחנו לא צריכים הצבעות, יש לנו יכולות השפעה לפעמים הרבה יותר גדולות לעשות דברים, להניע דברים, ועובדה שכבר הצלחנו לעשות דברים, באמת בזכות הצוות המקצועי הנפלא שיש פה. אז הנושא של האנדרטה הירושלמית נדונה כבר בוועדה שסטטוטורית היא צריכה להידון בה, וזה האומנות במרחב הציבורי והיא אושרה על ידינו, אני גם חברה בוועדה הזאת, אז גם אנחנו הצבענו, אבל בכל זאת חשבתי שנכון שהוועדה הזאת, שהיא, זה מה שהיא עושה הרבה פעמים, שהיא עוסקת בהנצחה במרחב הציבורי, לא רק בפרטי, שלהזמין את האדריכל נתי אוליך ואת יעל לב-שני מהרל"י, שהם עומדים מאחורי ההנצחה, ואבקש ממך נתי, להציג לנו את האנדרטה ואת הרעיון שעומד מאחוריה.

יונה רוט:

ענבר, תביאי את העכבר.

ענבר דויד:

סליחה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תודה רבה. זה היה מאוד חשוב ההרצאה הזאת, מאוד-מאוד, תודה לך.

ענבר דויד:

תודה לכם.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אני אשמח לקבל את המצגת..

ענבר דויד:

זה אצלך.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

היא אצלי, נכון, קיבלתי אותה. טוב, חבר'ה, זה הגיל, והמעמד המרגש.

נתי אוליך:

טוב, שלום לכולם. פשוט אציג אותי. אז שמי נתי אוליך. אני אדריכל, אני פועל בירושלים... לתכנן את האנדרטה, אנחנו מתכננים את כל הפארק של רופין, בספרייה הלאומית. במסגרת הפרויקט ההוא, תיכננו גם לתכנן את האנדרטה הזאת.

יהודה פרוידגר:

תיכננתם פעם אבל אנדרטאות?

נתי אוליך:

תיכננו דברים שקשורים, שנושקים לאנדרטאות. תיכננו אבל את הביתן של מדינת ישראל באקספו הבין-לאומי בדרום קוריאנה, זה היה בעצם, תיכננו דברים, תיכננו את כל בעצם מוזיאון... ציון, שהיה פעם חללים גדולים שקשורים בזיכרון. אז כן, אפשר להגיד שכן. אז בעצם המיקום של האנדרטה הזאת נמצא פה בעצם מול הספרייה הלאומית.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בשצ"פ שם.

נתי אוליך:

בשצ"פ, כן.

עידו רוזנברג:

אוקיי.

נתי אוליך:

שפה זה בעצם מוזיאון המדע ופה זה מוזיאון ישראל, פה הספרייה הלאומית, פה זה הבניינים של משרד החוץ, פה הכנסת, אנחנו רואים את זה מלמעלה. אז בעצם זה טקסט שנבחר על ידי, אני לא יודע, איזושהי ועדה, בעצם שהופיע על האנדרטה עצמה, מתוך תפילת נחם של תשעה באב, בעצם זה הטקסט הזה הוא מוטמע כי הוא בתוך האנדרטה עצמה. אז קצת להסביר את הפיתוח שלה, בעצם המגן דוד בעצם עומד כרעיון מארגן.. בעצם, עם כל בעצם משולש שפונה פנימה, בכלל, אחד מהדברים החשובים שהם צריכים לתת ביטוי בעצם, לאדריכלים בעצם באנדרטה הזאת זה העניין של האחדות. באיזושהו מקום הרגשנו שאחד מהדברים ששביעי באוקטובר נגע זה הפילוג הקיצוני והגדול שהחברה הישראלית נמצאת בו כבר הרבה זמן. אז ניסינו לתת ביטוי בעצם, אז המגן דוד בעצם, הכל מסתכל פנימה בעצם לנקודה המאחדת, שייכנסו למרכז. ובעצם מכל חץ בעצם צומח איזושהו אלמנט, למעלה כאש או כלהבה. בעצם הרעיון זה שכאילו כולם, כאילו זה כנגד זה ובסופו של דבר, כולם ביחד מייצרים איזושהו מעשה שלם, בעצם מהריבוי אחדות... שמדמה איזושהו עץ, עץ שהוא גם מבטא את השבר, הוא גדוע, הוא סדוק, אבל הוא גם מייצר, כאילו היה לנו חשוב לגעת גם בטרגדיה וגם בעצם בנחמה או.. אם תרצה, לתיקון שיכול לצאת מהטרגדיה הזאת. ולאנדרטה יש

לה גם חלק חיצוני וגם חלק פנימי. את האנדרטה אפשר לחוות אותה מבחוץ, ואפשר גם להיכנס פנימה לתוך האנדרטה, איפה שבעצם חקוקים שמות הנופלים, גם של פעולות האיבה וגם של חללי כוחות הביטחון. בעצם עם החוץ יותר כללי והפנים יותר פרטי, יותר אינטימי. פה אנחנו רואים קצת הדמיות של האנדרטה עצמה שאנחנו בתוכה... ופה בעצם...

יהודה פרוידגר:

השמות יהיו רק בפנים?

נתי אוליד:

כן.

יהודה פרוידגר:

בחוץ יהיה איזה אלמנט או משהו?

נתי אוליד:

מבחוץ יש ציטוטים.

אדל מן:

הציטוט, לא?

נתי אוליד:

אני... הציטוט..

יעל לב-שני:

הציטוט...פסוק.. ועוד אחד.

נתי אוליד:

ועוד אחד שעוד מעט נראה.

יהודה פרוידגר:

על כאילו על פלח כזה.

נתי אוליד:

כן, על הפלח מבחוץ, כן. תכף אני אראה את זה. אז מפה בעצם יהיו חקוקים.. זה גם, כל, בעצם כל ענף כזה של העץ אז חלק מהם יהיו לחללי פעולות איבה, וחלק מהם יהיו לחללי מערכות.. בעצם חללי צה"ל. פה אנחנו רואים בעצם הדמיה גם של האזור הזה בשצ"פ, הוא בעצם נושק, לשדרת

רופין עצמה. יש, כאילו חלק מהפיתוח יש גם טריבונוט כאלה שאפשר לשבת מסביב, וגם לרדת פנימה. גם האנדרטה היא מוארת מבפנים, כמו שאפשר לראות פה בהדמיה. פה אנחנו רואים..

ענבר דויד:

ואיפה זה חללי צה"ל ואיפה זה חללי פעולות איבה? איפה ההפרדה? כי אריה מועלם דיבר איתי על זה.

יעל לב-שני:

כן, זה מתואם איתו, תיכף תראי את הפירוט.

נתי אוליד:

שנייה, אני אראה לכם. אז פה אנחנו רואים בעצם גם את האנדרטה בעצם מתוך, מהרחוב. יש שלט בעצם גם שהוא בעצם האנדרטה לנופלי ירושלים, שנמצאת פה. ואנחנו רואים את האנדרטה פה. פה אפשר לראות בעצם...

עו"ד שמואל שפט:

מה כתוב, חרבות ברזל? אנדרטת חרבות ברזל?

נתי אוליד:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

גם על הקברים של רוב החיילים כתוב חרבות ברזל..

יהודה פרוידגר:

אם ישתנה אפשר יהיה לשנות. כן, אבל זה אותיות, אותיות.

יונה רוט:

אבל בעצם זה יהיה רק לחללים הירושלמיים.

יהודה פרוידגר:

אבל גם חיילים וגם אזרחים.

יעל לב-שני:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן. זה מה שדיברנו אז בוועדה.

יעל לב-שני:

ירושלמיים, מחרבות ברזל. גם נפגעי פעולות איבה וגם כוחות הביטחון, לא רק צה"ל, גם משטרה, כל מה..

אייבי מוזס:

מכוחות הביטחון.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ימ"מ.

יעל לב-שני:

כן. הכל, כל מה שירושלמיים.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

שוטרים.

נתי אוליד:

פה אנחנו רואים את, פה בעצם יהיה חקוק הפסוק הזה מתפילת נחם...ירושלים, וגם איזשהו טקסט שעוד מעט נציג אותו שהוא שירה, שהוא בעצם חקוק על ענף אחר. כן, אז זה בעצם, פה אפשר לראות את הספרייה הלאומית מאחורה. זה האנדרטה עצמה, באמת...

יעל לב-שני:

תפעיל את הסרטון גם שייראו אותה.

נתי אוליד:

כן. לא נראה לי שיש פה סאונד...

ז.

מתוך הקרנת הסרטון.

נתי אוליד:

זה סרטון שמראה את האנדרטה עצמה. אוקיי, אז קצת נדבר באמת על איך בעצם השמות בעצם חקוקים. כל ענף כזה הוא ממוספר, ופה אנחנו בעצם רואים את פנים האנדרטה. יש בעצם עשר שורות של כל בעצם ענף, שעליו יהיו חקוקים השמות הנופלים. בעצם כל ענף הוא בעצם של הנופלים בפעולות איבה, פה זה חללי צה"ל. פה אנחנו רואים בעצם על פי המספור שלהם, אז יש לנו בעצם יש יותר בעצם נופלי צה"ל. יש גם בשתי בעצם הנופלים, לנופלי פעולות איבה, שככה הם בעצם..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כמה שמות יש לך כרגע? הכל מכל וכל? אתה זוכר? אתה לא חייב לזכור את זה.

יעל לב-שני:

20+78.

נתי אוליד:

לא, לא, שנייה. יש לנו 80..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

היו 78..

נתי אוליד:

83.

יעל לב-שני:

...83

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

עם השניים?

יעל לב-שני:

עם מיום ראשון.

אייבי מוזס:

כי כשהתחלנו פעם ראשונה את המצגת היה 70 ומשהו.

יעל לב-שני:

נכון.

אייבי מוזס:

וואו. איך שזה גדל.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
נכון.

יעל לב-שני:

לא, גם נעשתה..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
אני זוכרת שכשאמרו לי...

יעל לב-שני:

.. ונעשתה עבודה מדייקת מול..

אייבי מוזס:

מול ביטוח לאומי?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
מאוד מקפידים על זה.

יעל לב-שני:

מול ביטוח לאומי ומול צה"ל.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
ונקווה שבזה זה..

יעל לב-שני:

אמן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
ייעצר.

אייבי מוזס:

הלוואי.

יהודה פרוידגר:

ויש אפשרות, חס וחלילה אם צריך להוסיף.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן, זה הרעיון שעשינו את זה בפלאחים כאלה.

יהודה פרוידגר:

אה, זה לוחות, לוחות-לוחות?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן. זה נכנס אפשר להוסיף..

אייבי מוזס:

אגב, קיבלתם את האישור מההורים לגבי השמות?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן, הם עוסקים בזה.

אייבי מוזס:

לא, חשוב מאוד לדעת.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן, כן. אנחנו עוסקים בזה.

אייבי מוזס:

איך נעשה, מה...?

יעל לב-שני:

הכל מול העובדים..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

עוסקים עם זה בצורה מאוד יסודית, מקבלים אישור.

אייבי מוזס:

מעולה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

נעשית פה עבודת נמלים.

אדל מן:

ולא יהיה רשום, לא השם יקום דמו ולא ז"ל.

אייבי מוזס:

בסדר.

אדל מן:

כי יש מחלוקות.

יעל לב-שני:

שם ראשון, שני, משפחה ותאריך פטירה.

אדל מן:

ותאריך פטירה.

יעל לב-שני:

זה מה שסיכמנו.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

גם אגב, בהיכל זיכרון הצה"לי זה כך.

יעל לב-שני:

נכון.

אייבי מוזס:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

צריך ללמוד גם משם.

יעל לב-שני:

הוא היה דוגמה להנצחה..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה דוגמה חשובה. אוקיי. נמשיך.

נתי אוליד:

ובעצם זה השיר שבעצם יהיה גם חקוק על גבי הענף מבחוץ, של משורר, שלא הכרתי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אז בוא נקרא את זה.

נתי אוליד:

בואו נקרא את זה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

"הותר לפרסום. הותר לפרסום כי ליבנו נשבר, ובמסתרם, בחדרים ריקים, רבבות יבבות נחנקות ללא קול. הותר לפרסום כי דמינו הותר ונבזזנו באפילה מן היקר, מכל יקר. כבר הותר לפרסום כי זיוו הקסום המבהיק מפני זה שאהבנו, כבה. אבל תחת אותה אדמה, כבר מנץ צמח עקשן, משריש עד אין-קץ, ונלפת אהבה." שאלות?

אייבי מוזס:

תגיד לי, איזה חומר בסוף זה..?

נתי אוליד:

ברזל.

אייבי מוזס:

ברזל.

יעל לב-שני:

כן.

יהודה פרוידיגר:

איך מונעים החלדה?

נתי אוליד:

מה זה? זה ברזל מגולוון. הוא גם עובר שכבות הגנה של, יש המון שכבות הגנה על הברזל הזה.

יהודה פרוידגר:

איזה, זה דורש אחזקה? ... זה דורש אחזקה.

נתי אוליד:

כמובן דורש אחזקה, אבל זה מתואם מול שפי"ע, כי כל אחזקה של האנדרטה.

אדל מן:

שפי"ע מתחזקים את כל האנדרטאות.

יעל לב-שני:

את כל האנדרטאות, נכון.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אבל ודאי את זה, היא כל כך ירושלמית. תודה רבה, נתי. אז עד עכשיו באמת עסקנו יותר, בואו נגיד, בהנצחה, וכלליה וככה קיבלנו סקירה באמת מעלפת, יותר במרחב הציבורי והיוזמה. אני ביקשתי באופן מיוחד היום בגלל היום המיוחד, ביקשתי ממש שפירא שהוא גם חברינו בשימור ובתחום האדריכלות, שהוא אביו של ענר הגיבור, לדבר גם והוא עוסק הרבה בהנצחה, אני לא יודעת אם אתם עוקבים אחריו, אבל עושים הרבה במוזיקה של ענר, באומנות שהוא עושה, שאימא עושה, וביקשתי לדבר עכשיו, לבקש מהורה, אמנם הוא היה חייל, מה זה אמנם, הוא היה חייל לוחם, גיבור, נרצח בעת מעשה גבורה, ענר, עם הרימונים ובפעולת איבה של השבעה באוקטובר. ביקשתי מההורים, מאבא של ענר, ממש, דבר מה זה עושה לנו קודם כל, להורים, מה זה עושה לכם ההנצחה, מה אתם מצפים מאיתנו, אבל גם קצת על ההנצחה במרחב הפרטי שאתם עושים.

משה שפירא:

טוב, אז קודם כל, תודה רבה שהזמנת אותי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ברור.

משה שפירא:

אני חושב שאחד הדברים שהרבה משפחות חוות אותו מאז השביעי באוקטובר, זה מוד... של המון בציבור להנצחה של נופלים, שזה מדהים-מדהים-מדהים. זה באמת חיבוק, חיבוק אדיר שאנחנו מקבלים... לא רק אנחנו, זאת אומרת אנחנו, בגלל זה יש יוזמות שזה פשוט יוזמות מדהימות, שזה אין-ספור, זה כבר יש שיח בין המשפחות השכולות, איפה מאפסנים את כל היוזמות. וזה באמת, דבר ראשון, זה חיבוק מאוד-מאוד גדול, שאני חושב שזה באופן חריג, גם האירוע הוא חריג, אבל

גם, אז אני חושב, אני לא חושב שהיה עוד דבר כזה בעבר, אבל זה פשוט מיוזמה ליוזמה ליוזמה, שזה זה וזה, אז קודם כל, זה דבר שזה מאוד-מאוד, מאוד, זה מאוד מרגש ומאוד מחבק וזה יוזמות שהן חותכות מגזרים. זאת אומרת, זה מציבור חרדי, שאנחנו הופתענו מאוד, זאת אומרת, נגיד שענר, ענר נהרג במסיבה, נסע למסיבה בחג, כן? אז הם, כן, הם ידעו שהוא לא הלך להתפלל שם בדיוק, והחרדים, היה לנו..

יהודה פרוידגר:

לרקוד בשמחת תורה.

משה שפירא:

לרקוד, לרקוד זה אבל..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כל אחד ואיך שהוא..

משה שפירא:

והחרדים.. והיה לנו יוזמות ממשוררות חרדיות שכתבו עליו, הוציאו ספר שירים עם שירים על ענר, זה כבר ממש יצא חודש אחרי שהוא נהרג. המון-המון יוזמות, דרך, בנו את המיגונית זה ועשו זה. זה פשוט, זה כל כך.. וזה בתי ספר לאומנות ואמנים שעושים ציורים, ואמן שהחליט לעשות לנו, קיבלתי לפני איזה יומיים, הוא רוצה, הוא עשה לכמה נופלים שהיו מוזיקאים, עשה להם ספסל פסנתר, אז הוא רוצה, הוא ראה שגם ענר היה מוזיקאי אז הוא גם רוצה לעשות את זה. אז אני רוצה להגיד, אז אני חושב, יש איזה, זה, אז מצד, אני אומר היוזמות הגדולות של המדינה, העירייה, אני אומר יש המון יוזמות שהן יוזמות של אנשים, שהן יוזמות מחבקות שזה מאוד-מאוד מרגש, כי זה באמת, אם צריך אפילו להדוף קצת כי זה באמת, זה באמת-באמת שזה דבר שהוא מאוד מרגש.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה מעיד על..

משה שפירא:

לא, מעיד באמת..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

על עוצמתו של אירוע שהוא מסדר גודל, שהוא טרגדיה לאומית נוראית.

משה שפירא:

גם על העוצמה של העם, זאת אומרת של מי..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

של העם.

משה שפירא:

שכאלה שלא לוחמים עכשיו או אין להם זה, הם מרגישים שהם מחויבים, הם מרגישים.. אז יש את אלה שתורמים בחמ"לים למיניהם תרמו בזה, ויש כאלה שנרתמים למשפחות השכולות.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

להנצחה.

משה שפירא:

להנצחה, וזה, באמת אני אומר אנשים נותנים.. אז אנחנו החלטנו באיזשהו שלב שאנחנו לא.. כאילו, רוב אלה שפנו אלינו אז באמת, הסיפור של הרימונים והסיפור של הגבורה, זה היה נראה להם הדבר הזה, ואנחנו דווקא אנחנו מבחינתנו דווקא את ענר החי, זה.. כן. יושב פה שעיה, שהוא..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

שעיה רוט.

משה שפירא:

שהוא בעצמו אח שכול.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן.

משה שפירא:

והוא עוד הכין לענר אוכל כשהוא היה אצלו... הוא היה..

שעיה רוט:

הכרתי את ענר שהוא היה..

משה שפירא:

כשהיה ילד. אז, אנחנו, ענר הוא היה אמן ומוזיקאי, ואנחנו מבחינתנו זה... אנחנו ראינו שליחות, הוא גם כתב באחד השירים, הוא אומר, מעדכן את הצוואה שלי, אם אני אמות תוציאו את האלבום שלי. אז אנחנו הוצאנו אלבום קטן כבר אחד, הוצאנו אותו באמת גם כן עם עזרה של אנשים ממש, כן, שאנן סטריט שהתנדב,

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

שאנן סטריט.

משה שפירא:

להוסיף עוד בית לשיר שלו והמון אנשים טובים שבאמת לא מכירים אותנו בכלל. תל אביביים, לא ירושלמיים,

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן.

משה שפירא:

שנרתמו להפיק את האלבום ועכשיו אנחנו עובדים על אלבום של, אלבום שענר תכנן להוציא כי אנחנו, השירים שהוצאנו זה לא שירים שענר, זה זאת אומרת, זה שירים שענק הקליט אותם אבל הוא לא תיכנן להוציא אותם באלבום ויש לנו את הרשימה של השירים שהוא תיכנן להוציא באלבום, כי הוא היה אמור, ארבעה חודשים אחרי השביעי באוקטובר להשתחרר מהצבא וכבר היה לו אלבום מוכן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ישבנו אצלכם בשבעה ואתם שרתם שם, השמעתם את זה.

משה שפירא:

אז מה שהשמענו זה לא האלבום עוד.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה לא האלבום, אבל אני אומרת, החומרים..

משה שפירא:

זה מה שכבר שהוצאנו, כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

וזה היה מרגש.

משה שפירא:

הוא השאיר לנו 60 שירים, הוא פשוט, הוא פעמיים כבר יצא בשני גיבושים של סיירת מטכ"ל והוא היה שנה וחצי בהחלמה בבית, ובזה הוא עשה המון מוזיקה, אז הוא הקליט לנו ויש 60 שירים

מוקלטים ויש עוד המון, יש לנו עוד מאות טקסטים שעוד לא, שהוא לא הלחין אותם ולא זה, אז שזה יהיה.. השאיר לנו עוד ירושה גדולה, ואנחנו, אז לקחנו על עצמנו את המורשת המוזיקלית שלו וגם את הציורים שלו אנחנו עשינו, לקחנו על עצמנו כזה איזושהי מטלה להוציא אותם כי זה, היא הייתה הצוואה שלו, וגם שיש הרבה מאוד דברים שהם היו מאוד-מאוד רלוונטיים, זאת אומרת, השיר שלו שנאת אחים שהוא מאוד-מאוד כאב את המצב של מדינת ישראל באוגוסט שנה שעברה והוא כתב את הזה, וזה ישר היה ברור לנו שעכשיו, שאיך שהוא נפל, אני גם הבטחתי לו את זה עוד כשהוא היה בחיים, אני הבטחתי לו שאני אדאג שזה יושמע באחת ההפגנות, כי לשנות את השיח ואני חושב שכשמודעים למי.. שזה בעצם, סוג של צוואה של, לחברה הישראלית לשנות את השיח, ולא להיגרר לקצוות ולהבין שאנחנו לפעמים שבויים תחת סיסמאות, אז זה היה חשוב לנו מאוד להוציא אותו ועוד של שיר גירוז שלו שזה, כי הוא ילד מאוד-מאוד ירושלמי, זאת אומרת, היה לו חיבור מאוד-מאוד גדול לירושלים. אז זה הצד המוזיקלי. והיה לו עוד משימה שזה אנחנו, היא ארוכת טווח יותר גדולה, שהיא חשובה מבחינתנו והוא ככה הוא היה, הוא ניגן פסנתר קלאסי מגיל שש עד התיכון ואז הוא התחיל לעשות מוזיקה אלקטרונית. הוא מאוד-מאוד האמין בכוח של מוזיקה, וכשהוא היה במכינה בכפר רופין, אז הוא אמר שהוא חייב להקים מקום לנוער, נוער בסיכון, או נוער בסיכון, כן? זה שבעצם לאפשר, להנגיש להם את המוזיקה, כי הוא האמין בכוח הגדול, הוא חשב לעשות את זה, ואז הוא היה בעמק בית שאן, והוא אמר לנו שזה חייב להיות או... הוא מבחינתו או בעמק בית שאן או ירושלים, וזה עוד, זאת משימה יותר ארוכת טווח, יותר גדולה..

יהודה פרוידגר:

איך אתם ...?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

לא, נעסוק בזה בוועדות הבאות.

משה שפירא:

אז אנחנו באמת..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אני רוצה פשוט שנעמוד בזמנים.

משה שפירא:

הכל פה עם.. ואנחנו בקשר עם כל מיני גופים בעיריית תל אביב..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אני פה, אדל פה, יונה פה, עידו ... פה. ראש העיר, אנחנו פה ואנחנו באמת חבים לך, לכם, לו ולאחרים המון. ואני שוב מביעה את צערי על קצה החוט שאבד לך ביום חמישי שעבר. אני עוקבת

אחרי מה שאתה כותב, יחד איתך התפללנו שיהיה לך לפחות את הרש, שיספר לך על הדקות האחרונות, שגם זה נלקח ממך. אני מאוד משתתפת בצערך על זה.

משה שפירא:

תודה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

.. תודה רבה שבאת ביום הזה,

משה שפירא:

תודה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה לא מובן מאליו.

משה שפירא:

תודה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כי מי שידע אז משפחת שפירא ומשפחת זוסמן, אימצו את משפחת גולדברג-פולין, וזה שאתה פה ולא.. אז ברשותכם אני ביקשתי גם מחברתי הטובה, ההשראה הזאת שמחזיקה אותי מהשבעה באוקטובר, פה ושם אני צריכה חיזוק ממנה גם, הגברת בת-גלים שער, שהיא כבר מה שנקרא ותיקה, אתם יודעים... איך היא קוראת? בת-גלים שער, אימו של גלעד שער ז"ל, אחד מהחיילים, אה..

בת-גלים שער:

אחד משלושת הנערים, כן, גלעד.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

משלושת החטופים.

בת-גלים שער:

תודה.. כן, משפחת שפירא ואנחנו חברים קרובים אז, חיבוק תמידי. אני רק אגיד על הוויכוח, ששמעתי את אימא של הרש לפני שגילו שהם נרצחו, שהיא אמרה שהיא מתגעגעת וכואב לה כל הגוף, אנחנו רואים כאן את המשפט הזה, כואבות לה העצמות, משהו כזה. אז אנחנו כואבות לנו העצמות כבר עשר שנים, זה משהו שאי אפשר כנראה, זה חלק.. אולי אני אתחיל באמירה מאוד

חכמה של ברנה בראון, שהיא תרפיסטית אמריקאית, והיא אומרת שכשילד נולד, תינוק נולד, מה שאנחנו עושים בדרך כלל, זה אנחנו לוקחים אותו, מסתכלים על השלמות הזאת, על התום, על הטוהר הזה ואנחנו אומרים לו, וואי, הלוואי והחיים של הילד הזה יהיו מושלמים ויהיו מדהימים ושהוא לא יידע את הצער שאנחנו ידענו, ושיהיה לו את כל הטוב שבעולם, ושכן, מה זה תינוק? תינוק זה האושר הכי-הכי צרוף, הכי מזוקק. והיא אומרת שזה לא מה שאנחנו צריכים לאחל לילד הזה שנולד. מה שאנחנו צריכים לאחל לו, זה שהוא יידע להתמודד עם מה שהחיים מזמנים לו, ושהוא יידע שאנחנו המבוגרים שם בשבילו. ואני חושבת שההבנה הזאת שבסוף החיים האלה מזמנים לכולנו התמודדויות, אנחנו לצערי הרב מקבלים את זה עכשיו כולנו במנות גדושות, אבל השלמות הזאת והאוטופיה הזאת שקצת, התרבות המערב קצת חשבו שאפשר להימלט, כן? אם אנחנו כל כך טכנולוגיים וכל כך חכמים וכל כך יודעים, אז אולי נצליח גם להתמודד עם מוות, עם זקנה, עם מחלות, עם מלחמות, עם הרוע, אבל זה לא פשוט, וכשאתה מבין שההתמודדות היא חלק מהחיים שלך, אני חושבת שזה מעמיד את הדברים בצורה קצת אחרת. עכשיו, אני מדברת הרבה על חוסן, על העצמה, על כלים להתמודדות כי זה מסע אישי שאני עוברת כבר עשר שנים. אחד הדברים, שני הדברים אולי, שני דברים שמדברים על זה שחוסן, מדדים לחוסן זה עשייה והנצחה, זה ממש כלים למדד ואם רוצים באמת למצוא איזשהו מרפא לנפש, איזשהו מרגוע, איזשהו מזור, זה פשוט להיות עסוקים, להיות עסוקים, עסוקים, עסוקים, וכמובן להנצית, זה אחד הדברים שעוזרים למשפחה מאוד, להשאיר את הזיכרון של מה שאיננו. ומכאן באמת החשיבות אני חושבת של להבין כמה חשוב שהילדים, המבוגרים, כל מי שאנחנו מאבדים באתגר הכל כך קשה הזה עכשיו, מהשביעי באוקטובר, באמת לתת את המקום שלהם. ואני יודעת שעיריית ירושלים מודעת לזה, עושה את זה, עצם ההתכנסות הזאת של הוועדה, עצם קיומה מעיד על זה. אנחנו גם מהניסיון שלנו באמת הסיפור של שלושת הנערים, שאז היו שלוש משפחות, באמת קיבלנו מעטפת מדהימה מכל מי שרק אפשר. הדבר הזה משאיר את הזיכרון של גלעד, יש איזושהי תחושה מאוד קשה של החמצה, כשילד נהרג בגיל כל כך צעיר, אז, כשיש הנצחה יש איזה משהו שמאפשר, אני חושבת שזיכרון הוא לא משהו של לזכור את העבר, זה גם כן קצת טריקי הדבר הזה, כן? זה לא שאנחנו רוצים לזכור את העבר, יש משהו בזיכרון שמחיה את העבר, שאנחנו חיים אותו, בעצם זה שאנחנו מביאים את הרוח של הגיבורים, של הנערים, של האנשים, אתה בסוף מחיה והם בעצם, הם בסוף הם איתנו, כן? ברמה הגבוהה יותר. בסופו של דבר, עצם זה שיש הנצחה לגלעד, לענר, לא משנה למי מהם, זה בסוף מביא את רוח הדברים ומשאיר אותם בעצם כאן, ולכן אני חושבת שאנחנו כל כך גם מחפשים את החיבור הזה לנשמות האלה ולמקום הזה, וזה גם מה שבאמת נותן כוח למשפחות שכן אומרים להם למלא את החלל, כי באמת נוצר חלל, נוצר בור, נוצר בור. עכשיו, אי אפשר למלא אותו אבל אפשר למלא אותו.. כן, אי אפשר להחזיר אותו. אני לא מזמן נתתי איזשהו שיעור על המושג נחמה, שהרבה פעמים כשאני באה לראיונות ולטלוויזיה, אז אומרים לי, טוב, אין נחמה, אבל מה שעושים זה מנחם אותך? אז השאלה היא מה זה נחמה. אין, נחמה היא לא של, בואו נחזיר את הילד לפה, כן? הילד לא יחזור, וזה גם תהליך שלוקח זמן עד שמעכלים, עד שמעבדים את הדבר הזה, אבל כן אפשר להתנחם בעשייה, בהנצחה, בחיים מלאים שהם אחרים, אחרים. אני ממש יש לפני ויש אחרי, ויש חיים

אחרים שהם ברוך השם מלאים, שאנחנו יש לנו עוד חמש בנות, יש לנו שני נכדים וחצי, אנחנו מחתנים עוד שבועיים בת בעזרת השם.

כולם:

מזל טוב, מזל טוב.

בת-גלים שער:

... שלנו מתחתנת, כן. אז להיות עסוקים בדברים שנותנים כוח, בדברים שנותנים לרפא קצת את הכאב של העצמות של הגוף, כי אחרת באמת זה לשכוח.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

.. כמו שאמרת, אמרת לי פעם, אני לא יודעת אם שמת לב, אמרת, שכמה שזה נשמע קשה, אמרת מהחמצה להצמחה, אותן אותיות רק משנים קצת את.. לא שזה קל, לא שזה מחליף מישהו, זה לא.

אדל מן:

לגמרי, לגמרי...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אין תחליף למי שהלך. אף אחד לא..

בת-גלים שער:

אבל מאחר וזאת המציאות אז, איך אני אומרת לבנות כל הזמן? זה מה יש ועם זה ננצח. ומשתדלים לעשות את המקסימום. באמת אני חושבת שיש לכם פה תפקיד משמעותי, הליווי של המשפחות, התמיכה, זה נותן המון, נותן המון-המון, החיבוק הזה, זה גם משהו שאני יודעת שאתה לא יכול לעבור לבד מסע כזה, וכשעם ישראל נמצא בדבר הזה, יש לזה ממש כוח של ריפוי. כן? אהבה היא ממש מרפאת, זה לא סתם, ובאמת, זה מה, זה התרופה היחידה אני חושבת לכאב הזה, זה שאתה מרגיש אהוב, אתה מרגיש נתמך, אתה מרגיש שאתה לא לבד, אתה מרגיש במעטפת. שמעתי את זה גם עכשיו ממש, זה ברור לי שזה נותן כוח למשפחות. זה לא סתם, הספונטניות של העם שלנו, זה נכון שעכשיו אנחנו רואים בטלוויזיה ובצמתים דברים אחרים קצת, אבל בטבעי שלנו אנחנו, איך שהתחילה המלחמה ועדיין, עדיין יש התנדבויות ונתינה ותרומות ובאמת, כי אנשים מרגישים באופן טבעי שהאהבה היא משהו.. זה הדבר, זה הדבר שאנחנו זקוקים לו. אז אנחנו צריכים עוד ללמוד איך לעשות את זה ויש לנו הרבה עבודה בכל הנושא של המחלוקות והסוגיה, זה לא פשוט, אנחנו בתקופה מאוד-מאוד קשה, אנחנו לא עוצמים עיניים. ויחד עם זה, אנחנו מחזיקים חזק את מה שיש לנו, ויש לנו הרבה אהבה והיא תנצח, בעזרת השם.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אהובה. תודה רבה. אז כן, אז זהו בדיוק מה שאני אומרת, בסוף ידבר אייבי מוזס, שהוא הכי ותיק, על ההיכל, כשזה בעצם מבוא קצר לנושא המרכזי בוועדה הבאה בדצמבר, בסדר? ככה זה יקרה פה. אנחנו נעשה הטרמה, לוועדה הבאה. אני מזמינה את כל מי שנמצא פה, גם אם הוא לא חבר ועדה באופן רשמי, לבוא לוועדות כאן, כי התרומה שלכם מאוד חשובה. אבל ברשותכם, חקלנו הזדהינו במהלך הזה, אבל אני רוצה את האנשים שלא דיברו, חברי הוועדה הרשמיים שהם משפחות שכולות וגם חלקם מייצגים ארגונים כאלה ואחרים, נציגים. אז נתחיל איתך, בבקשה...

יונית מליחי:

שלום לכולם. אני יונית מליחי, אימי היקרה זכרה לברכה, נרצחה בגבעת התחמושת.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תגידי את שמה.

יונית מליחי:

לבנה מליחי. בפיגוע שבו נרצח גם יוסי קירמה זכרו לברכה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

השוטר.

יונית מליחי:

השוטר, כן. שוטר היס"מ. אחרי שירו באימי, המחבל ברח ויוסי קירמה זכרו לברכה, יצא בדיוק רכוב על אופנוע עם עוד מישהו, מחילה, אני לא זוכרת את שמו. הוא גם נפצע בפיגוע אבל הוא ברוך השם בחיים. והם ככה נתקלו במחבל והם לא ידעו כי לא היה ברור הזיהוי של הרכב ולא הזה, אז ככה הוא התקיל אותם ופשוט ירה עליהם, וזהו. אימי המתינה בגבעת התחמושת לאוטובוס למעלה אדומים, סתם לבלות עם חברה, לעשות ציפורניים. זהו, אני דיברתי איתה משהו כמו רבע שעה לפני הפיגוע והיא גם לא כל כך הרגישה טוב, היא אמרה, אני אבטל... הלכתי לרופא, עכשיו הרופא שלנו הוא בקניון, הרופא משפחה, והיא אמרה את זה בגלל שהיא ידעה שאם אנחנו... שאם היא תגיד, אני נוסעת למעלה אדומים לטייל, אז אנחנו נגיד לה, מה, אבל את לא מרגישה טוב וזה, כי שבת קודם לכן היא בקושי קמה לבשל, באה אחותי ובעלה וככה הרמנו, ארגנו את כל השבת.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בת כמה היא הייתה?

יונית מליחי:

היא הייתה בת 69 כמעט, אוטוטו זה כבר שמונה שנים. ישבנו יומיים וחצי, לא שבעה. קמנו בערב כיפור, זה היה ב-ז' בתשרי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אוקיי.

יונית מליחי:

וזהו.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תודה ויהי זכרה ברוך. חברת ועדה קבועה כבר בקדנציה הקודמת ומאוד שמחתי שאת ממשיכה איתנו, תודה רבה.

יונית מליחי:

תודה רבה, תודה לכם.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כמובן בפעמים הבאות אנחנו נעסוק גם בזה.. בבקשה, שירה. שירה, זה גם..

שירה אפלבאום-מרסקי:

שלום. אני שירה אפלבאום-מרסקי. אבא שלי, דוקטור דוד אפלבאום ואחותי נאווה אפלבאום נהרגו בקפה הלל. זהו.

יהודה פרוידגר:

ערב החתונה..

אדל מן:

היא עמדה להתחתן.

שירה אפלבאום-מרסקי:

ערב החתונה של אחותי... ואנחנו כאן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אבל הקים טרם.

שירה אפלבאום-מרסקי:

הקים טרם..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כולנו מכירים את זה, פשוט פגשנו אותו בדרך.

שירה אפלבאום-מרסקי:

אם צריך, תתקשרו אליי לפני.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כן. תודה, שירה.

שירה אפלבאום-מרסקי:

תודה לכם.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ואני מודה לך שהצלחת לבוא היום.

שירה אפלבאום-מרסקי:

האמת שאני.. פעם ראשונה שאני עוזבת את הילדים בשעה כזאת, תודה רבה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

גם לך.. אני.. וגם ותיקה, גם מהקדנציה הקודמת, שוב, אני מודה לך שאת איתנו. יש לנו עוד חברת ועדה שמאוד היה חשוב לי שתהיה אימא חרדית, משפחה חרדית. אז הגברת אפל, דבורה.. אפל קוראים לה?

יהודה פרוידיגר:

פלאי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

פלאי, פלאי, סליחה.

יהודה פרוידיגר:

פלאי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

למה אמרתי אפל? כי זה אותן אותיות.

אדל מן:

דבורה, דבורה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

דבורה, היא אימם של שני הילדים שזה, והיום היא לא הצליחה לבוא, אבל היא אמרה שבפעם הבאה היא תעשה מאמץ להגיע, אז, היא חברת ועדה, מהמשבצת של המשפחות השכולות. אז רק חשוב היה לי להזכיר אותה, אישה מדהימה-מדהימה, שאין דברים כאלה. וחברנו החדש בוועדה,

שעיה רוט:

היי.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה אף פעם לא ארוך ככה, רק היום. שלא תיבהל.

שעיה רוט:

מזל.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

מזהירה אותך, שלא.. ראיתי שאתה נבהל. זה באמת לא, זה היום מיוחד, זה אירוע של.. בבקשה שעיה רוט.

שעיה רוט:

היי. שעיה רוט. אחותי מלכי נרצחה ב-2001 בפיגוע בסבארו. זהו, ההורים שלי הקימו לזכרה קרן שעוסקת בסיוע למשפחות שיש להן ילד עם צרכים מיוחדים בבית.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

של משפחות שכולות או בכלל?

שעיה רוט:

לא, לא.

יהודה פרוידיגר:

בכלל.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בכלל.

שעיה רוט:

כל מי שיש לו ילד עם צרכים מיוחדים והוא רוצה לטפל בו בבית..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

בטח אתה מכיר את חברנו. כן... יהודה.

יהודה פרוידגר:

לא, אני מכיר אותו. אני הייתי מזכ"ל כשנהרגו..

שעיה רוט:

ומאוד ריגש אותי לשמוע את חברי הטוב משה, שהוא אמר, אני... הייתי מכין טוסטים לבן שלו ענר הרבה שנים, ואני חושב שבדברים שלך, משה, וגם בדברים שאתם עושים, אתם מראים איזה דבר מדהים הנצחה יכולה להיות כשהיא מעבר לאיזושהי הצבה של אלמנט במרחב הציבורי, אלא אתם באמת לוקחים את הכוחות המיוחדים של ענר ושלכם, ותורמים אותם לחברה וממשיכים להשפיע על החברה, אפילו שענר לא איתנו אבל הכוחות שלו ובאמת התכונות הכל כך ייחודיות שלו איתנו, ואנחנו כולנו נהנים מזה בזכות העשייה... אז, כל... וכל הכבוד. וגם העבודה היפה של נתי, גם חברי משכבר הימים, האדריכל, עבודה מאוד יפה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

אז אני, לפני שאני נותנת את רשות חתימת הוועדה לאייבי, אני רוצה להגיד באמת, תודה לכם על הסבלנות, ידענו מראש שזאת תהיה ועדה ארוכה ולא רגילה ולא שגרתית, שיהיה בה גם היבטים מקצועיים וטכניים, היו בה אבל הרבה, הרבה רוח וכאב. שנה קשה והרבה גם כוח הצמחה, כי בהנצחה, כמו שאמרתם, הרי מה זה המילה נצח? זה ניצחון, זה משם בא, זה ניצחון, שאנחנו מעלים על נס את גבורתם, את הקרבתם, את הקרבת מה שהמשפחות עוברות ובכל זאת מקיימות פה ומחוללות חברה. אז תודה רבה על הסבלנות ותודה רבה, וזה לא יהיה אף פעם ארוך שעתיים ככה, אני מבטיחה לכם. אני מזמינה אתכם, כל אחד מכם, לשלוח אליי דברים, להסב את תשומת ליבנו, יש פה צוות מקצועי שאני באמת, אני פה רק ארבעה וחצי, חמישה חודשים, אני מעלה דברים ויש פה ממש הירתמות ואכפתיות ואף אחד לא נבהל מכלום. אני ממש, ממש מודה גם לצוות המקצועי שפה איתנו. בבקשה, אייבי מוזס.

אייבי מוזס:

קודם כל, סליחה. תודה רבה לך על זה שהרמת את הכפפה. ועדה חשובה מאוד, אני חושב, אחת הוועדות הכי חשובות בעיריית ירושלים, בכלל בכל הערים שיש להן את ועדת ההנצחה. רק על עצמי, יש פה אנשים שאולי לא יודעים, בשנת '87, נזרק בקבוק תבערה לעבר רכב שלי באלפי מנשה. הרכב התלקח מיד, אני עם כל משפחתי בתוך הרכב, עצרתי את הרכב, קפצתי לתוך הרכב הבוער, בלי לשים לב את מי שאני מוציא, כי דרך האש לא רואים כלום, זה כמו מסך. תופס מישהו, מגלגל,

תופס עוד מישו ומגלגל, ככה הצלחתי להוציא את הילדים שלי ועוד חבר של ניר בני, יוסי. בא לפתוח את הדלת לאשתי עופרה, שהייתה בהיריון מתקדם, והילדים צועקים: אבא, תציל את אימא, והיא נתנה צעקה, אימא. אני עד עכשיו שומע את זה. לא הצלחתי לפתוח את הדלת, אז כל זה מתחיל להישרף, לא מרגיש שאני נשרף. תארו לכם תמונה, אני עם ילדיי, מסתכלים ברכב הבוער ואימא נשרפת למוות מולם. את התמונה הזו בחיים לא ישכחו ואני לא אשכח את זה. וזה בדיוק מה שבתי בת ה-45 היום כתבה בפוסט ב-7.10, החזרתם אותי לאוטו הבוער, כשהייתי בת שמונה. ואיבדתי שם את אשתי בת 34, ירושלמית, היא נולדה פה.

אדל מן:

עופרה מוזס.

אייבי מוזס:

בבית ישראל הכרתי אותה. בני טל בן חמש, שלא שרד את התופת, נפטר אחרי 90 יום, נותרתי עם שני ילדים מקסימים, שרופים כל הגוף, אני שרוף כל הגוף. בשנת '88 הצטרפתי לארגון של נפגעי פעולות איבה בהתנדבות. מאז עד היום אני מתנדב שם, יום-יום, לילה-לילה, ביחד עם עבודת קדושה של ענבר ושל גלית, שאין יום שאני לא מבלבל להן את המוח. לתת עזרה לאנשים, איך לטפל בדברים האלה. איך הגענו לנושא של הנצחה. אני שמעתי שצה"ל הולכים להקים היכל הנצחה בהר הרצל.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

את היכל הזיכרון.

אייבי מוזס:

היכל הזיכרון. מדהים. ביקשתי להצטרף אליהם, להכניס את החללים שלנו גם. קיבלתי תשובה חד-משמעית לא. אתם אזרחים, אנחנו צה"ל, מערכות ישראל. לא יהיה. למה להבדיל בין דם לדם? אז אני נלחמתי במשך עשר שנים, שקום יקום היכל שלנו גם. ואכן זה עכשיו הולך ומתבצע שם בהר הרצל, במקום שלנו, איפה שנמצאת האנדרטה שלנו, שם תקום האנדרטה, ההיכל שלנו. ויונצחו כל השמות לעולמי עד, מ-1851 עד עצם היום הזה, וכל החמישה האלה של אתמול, כי אנחנו עוד לא יודעים על...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

שישה, שישה.

אייבי מוזס:

.. המספרים.. פה לא יהיה סופי..

יעל לב-שני:

שישה, אחד חייל.

אייבי מוזס:

כן, אחד חייל שם, כן. פה המספרים לא סופיים. ואנחנו עדיין לא יודעים מה קורה שם בעזה, כמה אזרחים, עוד חללים, וזה גדל וגדל וגדל. אז זה יקום ההיכל הזה, זה דבר מדהים. מי שלא היה בהיכל הזיכרון של צה"ל, ממליץ, תלכו וזה מה שאת אמרת שיש לך חתונה עוד שבועיים, היא בעזרת השם.. תוכלו ללכת לגלעד שם, להדליק נר ולכתוב לו, יש עכשיו שמחה במשפחה. את עושה אנטר והנר עובר לשם. מדהים, זה מדהים. כאילו שאנחנו משוחחים איתם, אנחנו נחיה איתם, כמו שאמרת, זה מה שאני רוצה. עופרה וטל הם איתי כל יום, כל יום. הם... פה הם נמצאים, ואני משתדל לעשות כמה שטוב גם לאחרים, ותודה על ההאזנה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

תודה רבה.

אדל מן:

תודה רבה.

אייבי מוזס:

והיא הייתה אגב, בזמן הפיגוע שלי,

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

הייתי קצינה...

אייבי מוזס:

היא הייתה קצינה בפיקוד המרכז ביחד עם עמרם מצנע. כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

נכון. אני זוכרת את היום הזה, הייתי קצינה תורנית, הייתי בין הראשונים בחמ"ל נפגעים, אז לא הייתי קצינת נפגעים בכלל, זה היה תורנות.

אייבי מוזס:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

הייתי סג"מ, או סגן..

אייבי מוזס:

איזה קשר.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ואני זוכרת את זה כמו היום ואפילו, הבאנו אותו לפיקוד..

אייבי מוזס:

נכון.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

כשהוא החלים.

אייבי מוזס:

הגעתי לפיקוד..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

ועשינו אירוע מאוד גדול. אבל זה שוב, זה מזמן, זה באמת היה מזמן.

אייבי מוזס:

כן.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

לצערי, גם משפחתי שילמה את המחיר בשבעה באוקטובר. האחיין שלי יהוראי נפל, לוחם ימ"מ, בשער הנגב, הציל רבים בגופו, הוא רץ קדימה. קיבלנו השבוע את ההקלטות של הקשר, שהוא אומר לחברים שלו שגם הם נרצחו, אה.. נפלו כי הם לחמו, למשה אל, ולנחמיאס, תחזיקו מעמד, אני בדרך, אני מגיע עם תחמושת, תחזיקו עוד קצת, אני מגיע מכאן, ואז הם נתקלו בשער, במכללת ספיר, קצת יותר מוקדם משער.. הם חיסלו איזה, הוא חיסל לבד איזה 40 מחבלים, שממש זה היה, מה שהיה שם בשער הנגב, רק אלוהים יציל אותנו מלהבין מה קרה שם. נפלו שישה מהימ"מ בשע"ג, פחות או יותר סביב.. ובן משפחתנו, קרוב משפחתנו ירדן בוסקילה נרצח בנובה, בסביבות 09:20, אז המשפחה שילמה.. אז אני מבינה, מבינה בדיוק. אני חושבת שהדרג המקצועי פה שהוא ממילא לעילא ולעילא, קיבל היום הבנה שמה שהוא עושה, זה אפילו למעלה מעבודת קודש. בוודאי איילת שממש מקדמת עכשיו הנצחה אמיתית, ומחפשת את השיטות איך כל אדם שייכנס, יוכל אפילו בעצמו לטייב, כאילו שזה יהיה אקטיבי, ואתה תוכל להוסיף דברים, נכון, איילת? אני פחות או יותר, זה ייקח לנו קצת זמן, אבל אנחנו על זה.

איילת ששון:

... זה ייקח...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

זה ייקח לנו זמן, זה קולות קוראים, זה כל מיני דברים, אבל סומכת על איילת, אני רואה מה היא עושה.

אדל מן:

יש לנו כאן בקומה, פה בבניין בקומה מינוס 1.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

מי שרוצה לרדת עכשיו..

איילת ששון:

באפס.

אדל מן:

באפס, סליחה.

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

לירושלמיים.

אדל מן:

את..

איילת ששון:

היא אמרה...

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:

מי שרוצה פה והוא ירושלמי או מי שנרצח בירושלים, יכול לרדת, גם חיילים וגם חללי... תודה רבה לכם.

אדל מן:

תודה רבה.

דובר:

מתי עושים את הטקס?

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
שואלים מתי הטקס.

דובר:
לא, הטקס ב-22.

אדל מן:
הטקס בעזרת השם ב-22..

יעלה ביטון דה-לנגה, יו"ר הוועדה:
רחל, סיימנו.